

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Veronika Knapová

**Možnosti inovací v českém předškolním vzdělávání
se zaměřením na úskalí zakládání a fungování
lesních školek**

Olomouc 2014

vedoucí práce: Mgr. Dominika Stolinská, Ph. D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím literatury uvedené v seznamu citované literatury.

V Olomouci: Dne 26. června 2014

Podpis:.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní Mgr. Dominice Stolinské, Ph.D. za trpělivost, poskytování cenných rad a věnovaný čas při vedení mé bakalářské práce, dále také děkuji zakladatelkám Občanského sdružení Na Pasece za vstřícný přístup a čas, který obětovaly.

OBSAH

ÚVOD.....	6
A. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 VZNIK MYŠLENKY LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	8
1.1 Skandinávie a její vliv	8
1.2 Ostatní země.....	9
1.3 Vývoj v České republice	11
2 PEDAGOGICKÁ KONCEPCE	13
2.1 Charakteristika lesních mateřských škol.....	13
2.2 Dělení lesních mateřských škol.....	14
2.3 Vzdělávací program	15
2.3.1 Význam kompetencí v předškolním vzdělávání z pohledu lesních mateřských škol	16
2.4 Přípravenost dětí z lesních mateřských škol k nástupu do základní školy.....	18
3 ZAKLÁDÁNÍ LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	20
3.1 Legislativní rámec České republiky.....	20
3.2 Další problematické podmínky zakládání lesních mateřských škol	23
3.2.1 Pedagogové.....	23
3.2.2 Zázemí lesních mateřských škol.....	24
3.2.3 Stravování	25
3.2.4 Zajištění pitné vody a toalety.....	26
4 FUNGOVÁNÍ LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	27
4.1 Provoz lesních mateřských škol.....	27
4.2 Pravidla pro bezpečný pobyt dětí v přírodě	27
4.3 Pravidla pro bezstarostný pobyt dětí v přírodě	28
4.4 Krok vpřed - Pokusné ověřování provozu	29
B. PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 PŘÍPADOVÁ STUDIE SAMOSTATNÉ LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY NA PASECE	32
5.1 Charakteristika lesní mateřské školy Na Pasece	32

5.2 Pedagogická koncepce	32
5.3 Založení a vznik lesní mateřské školy Na Pasece	33
5.4 Fungování lesní mateřské školy Na Pasece aneb vývoj v posledních dvou letech...35	
5.5 Organizace a pravidla v lesní mateřské škole Na Pasece.....	36
5.5.1 Režim dne	36
5.5.2 Pravidla pro bezpečný pobyt dětí	37
5.5.3 Pravidla pro bezstarostný pobyt dětí.....	38
5.5.4 Spolupráce s rodiči	38
5.6 Budoucnost Občanského sdružení Na Pasece.....	39
ZÁVĚR.....	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	47

ÚVOD

Idea lesních mateřských škol (dále jen „LMŠ“), po pěti letech postupného prosazování do povědomí širší veřejnosti, postupně zaujala mezi dalšími alternativními způsoby předškolního vzdělávání rovnocenné místo.

Název „lesní mateřské školy“ není jednotný. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně novou problematiku a legislativně ne zcela ukotvenou, pak se můžeme setkat s různými lesními kluby, lesními školkami a dalšími názvy, které v mé bakalářské práci shrnu pod lesní mateřské školy čili pod zkratku LMŠ.

Bakalářská práce bude strukturovaná tak, aby neopomněla historické souvislosti vzniku myšlenky LMŠ, a postupně, přes pochopení základní pedagogické koncepce, přešla k hlavnímu tématu, tj. k mechanismu zakládání a fungování LMŠ, přičemž se zde bude zabývat nejen samotným procesem založení, ale i vyhledá nejaktuálnější problémy, které tento proces provázejí, a které komplikují bezproblémové fungování LMŠ.

Teoretická část bakalářské práce se v první kapitole Vznik myšlenky LMŠ bude věnovat nejen nejdůležitějším milníkům vývoje koncepce LMŠ, ale také se zde pokusím o širší náhled a propojení souvislostí. Nebudu si činit nárok touto kapitolou obsáhnout všechny významné události, vyberu jen ty, které se mi jeví jako nejzajímavější a také ty, které nemohu opomenout. Osobnosti, které do historického průřezu zařadím, budou vybrány podle jejich činnosti v LMŠ jako institucích, neboť pohyb venku jako jedna z myšlenek lesní pedagogiky je pro většinu pedagogů samozřejmostí. Mimo toto tvrzení bude stát italská škola Reggio Emilia, jejíž zařazení do historického vývoje sice neodpovídá současným parametrům LMŠ, ale její vzdělávací a filozofická koncepce je blízká současným LMŠ a je velice inspirativní. Mnozí autoři ji zmiňují, když o vývoji LMŠ hovoří, nebo na ni přímo odkazují. Spatřuji v ní velkou podobnost i se zkoumanou LMŠ Na Pasece, jejichž východiskem je převážně metoda manželů Kopřivových Respektovat a být respektován.

Druhá kapitola si klade za cíl charakterizovat myšlenku LMŠ, vymezit jejich současné dělení a rozdíly mezi nimi a dále představí vzdělávací program LMŠ tak, aby bylo možné se snadněji orientovat v praktické části. Zajímavou částí této kapitoly bude pojednání o školní připravenosti dětí, které navštěvují LMŠ a provedení komparace s dětmi, které navštěvují jinou, běžnou mateřskou školu (dále jen „klasická MŠ“).

Klíčové pro mou práci ovšem budou následující dvě kapitoly, které budou popisovat proces zakládání a fungování LMŠ tak, jak je to všeobecně tvrzeno.

Práce si neklade za cíl stát se příručkou pro zakládání LMŠ, ale jejím cílem je podat

možnosti, které zákony České republiky k jejich založení nabízí a při tom upozornit na novou právní úpravu v souvislosti s velkou novelou občanského práva, přičemž bližší podmínky zakládání ponechává úpravě právnímu předpisu.

Nebude se jednat o výzkumně orientovanou práci. Pro tvorbu praktické části jsem si vybrala samostatnou LMŠ Na Pasece, která funguje necelé dva roky a pro mou práci mi umožní sledovat její dlouhodobý vývoj a zapracovat tak do práce, jen ty nejdůležitější poznatky v podobě úskalí, které mohou další zakladatelé LMŠ očekávat.

Cílem praktické části bude využít nově nabyté teoretické znalosti z oblasti zakládání a fungování LMŠ a tuto teorii si následně ověřit na výše zmíněné LMŠ v praxi současně i z pohledu osob, které se na zakládání a fungování LMŠ opravdu podílely.

A. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZNIK MYŠLENKY LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

Myšlenka LMŠ vznikla ve Skandinávii jako přirozený prvek tamního způsobu předškolního vzdělávání. V první části se tedy zaměřím na historický vývoj LMŠ v této oblasti, dále krátce představím země, kterým se podařilo úspěšně myšlenku LMŠ zrealizovat.

1.1 Skandinávie a její vliv

Za zakladatelku LMŠ považujeme dánskou matku čtyř dětí Ellu Flatau, která svým dětem chtěla dopřávat dostatečný pobyt v přírodě, brávala je proto do lesa, postupně se k nim připojovali i lidé s dětmi ze sousedství a na základě této zkušenosti byla v roce 1954 otevřena první LMŠ. Koncept se rychle rozšířil po celé zemi a i do okolních států.¹

V jejím snažení pokračovaly Kerstin Jebsen a Petra Jaeger, když v roce 1993, inspirovány zkušenostmi LMŠ v Dánsku, kde se byly osobně přesvědčit o úspěšnosti tohoto projektu, založily ve městě Flensburg vlastní LMŠ.²

V Německu se poté začaly LMŠ značně šířit, důvodem bylo uznání LMŠ jako rovnocenné ke klasickým MŠ, a tudíž také zlepšení financování LMŠ ze strany státu.³

V roce 1957 ve Švédsku vyniknul v oblasti LMŠ Goesta Frohm, který přišel s myšlenkou nazvanou „Skogsmulle“, přičemž „Skog“ znamená švédsky dřevo a „Mulle“ je fiktivní postava, která pomáhá dětem, aby měly rády přírodu a také se o ni rády staraly. Frohm vytvořil i drobné příběhy, ve kterých „Skogsmulle“ vystupuje a také vymyslel různé další postavy, které pomáhají dětem poznávat například vodu, hory i jiné planety. Frohm věřil, že v důsledku urbanizace se děti od přírody odcizují a právě touto myšlenkou je chtěl vrátit zpět hrát si do lesů místo ulic a dětských hřišť.

První „Skogsmulle“ škola byla otevřena v Stockholmu a následně se stala známá po celé zemi. V roce 1985 byla na základě Frohmovi myšlenky otevřena LMŠ nazývaná „I Ur och

---

¹ Lesní mateřské školy. *Mezi stromy: lesnicko-dřevařský vzdělávací portál* [online]. 2007 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-ve-svete/lesni-materske-skoly>.

² Gründung des Waldkindergarten Flensburg. *Waldkindergarten* [online]. 2012 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.waldkindergarten.de/index.php?page=gruendung>.

³ Lesní mateřské školy. *Mezi stromy: lesnicko-dřevařský vzdělávací portál* [online]. 2007 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-ve-svete/lesni-materske-skoly>.

Skur” (volný překlad Za deště i sluníčka). Po jejich vzoru se postupně otevíraly tyto LMŠ i ve Finsku, ale dále také v Norsku, Německu, Anglii, Rusku a dokonce i v Japonsku.⁴

1.2 Ostatní země

Již na přelomu 18. a 19. století zmiňoval důležitost venkovních aktivit dětí i významný pedagog žijící na přelomu Friedrich Fröbel, neboť on byl samotným zakladatelem MŠ jako takových. V roce 1840 dal vzdělávacím institucím název Kindergarten, přičemž toto značí v překladu „dětskou zahradu“, místo interakce dětí a přírody. Fröbel v těchto institucích vyžadoval samostatný oddělený záhonek pro každé dítě, na kterém by získávaly nové zkušenosti a vědomosti,⁵ protože člověk může existovat jen v úzké souvislosti s přírodou.⁶

Ovlivněna Froebelovými ideály, založila psycholožka a učitelka Susan Isaacs (1885-1948) vlastní Malting House školu, která zahrnovala velkou zahradu s pískovištěm, kůlnou, hřištěm, místem pro zahradničení a vlastně také první průlezkou ve Velké Británii. Ačkoliv dnes se může toto zdát jako běžné vybavení zahrady v klasické MŠ, v tehdejší době bylo takovéto pojetí MŠ velice inovativní. Susan Isaacs totiž věřila, že pohyb dětí ve venkovním prostředí je pro ně nesmírně důležitý a prospěšný.⁷

Ve Velké Británii na počátku 20. století došlo k velkému rozvoji průmyslu, ale současně i rostla chudoba, a ruku v ruce s tím i potřeba „vrátit“ děti do přírody. O venkovní vzdělávání se zde v roce 1911 zasloužily sestry Rachel a Margaret McMillian, které založily „open-air nursery“ neboli venkovní školku, cílem bylo zlepšit zdravotní stav dětem z chudých rodin a také předcházet zdravotním problémům před tím, než půjdou do školy.⁸

Za zmínku ve vývoji LMŠ stojí i významná italská škola, která kladla důraz na prostředí a postavila do středu zájmu dítě a byla nazývaná podle města založení - Reggio Emilia. Ačkoli není typickým příkladem LMŠ, zaujme svou koncepcí otevřeného prostoru, respektování potřeb dítěte a kladení důrazu na prostředí, ve kterém se dítě nachází, ať už se jedná o venkovní prostředí nebo prostředí školy. Reggio Emilia byla založena v roce 1948 rodiči, kteří si najali

---

⁴ AMUS, Gaye. An alternative journey into forest kindergartens and the Reggio Emilia approach. *Reorientation of teacher education towards sustainability through theory and practice: Proceedings of the 10th international JTEFS/ BBCC conference Sustainable development. Culture. Education* [online]. Ulla Härkönen. Joensuu: University of Eastern Finland, 2013, s. 5-27. Dostupné z: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1112-4/.

⁵ FRÖBEL, Friedrich. *O výchově člověka*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 22.

⁶ Tamtéž, s. 27.

⁷ The Theorists Who Studied the Importance of Playing Outdoors. *Bright Hub Education* [online]. 2012 [cit. 2014-05-27]. Dostupné z: <http://www.brighthubeducation.com/teaching-preschool/107367-theories-on-the-importance-of-outdoor-play/>.

⁸ The Nursery School. *Historical Foundations of Early Childhood Education* [online]. 2010 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://earlychildhoodhistory.weebly.com/the-nursery-school.html>.

jako ředitele významného italského reformátora a inovátora vzdělávání Lorise Malaguzzi. V roce 1963 byla již škola financovaná vládou a od 80. let minulého století se stala inspirací pro mnohé pedagogy, kteří školu navštěvovali ve snaze přiučit se jejímu modernímu a progresivnímu způsobu vzdělávání, později se začalo hovořit o Metodě Reggio Emilia. Děti, rodiče a učitelé vzájemně úzce spolupracují. Učitel je považován za partnera dítěte, snaží se ho provázet a vést k samostatnosti a kreativitě. Plánování vzdělávacího programu vychází z potřeb a přání dítěte, z toho, co ho v daný okamžik zajímá. Pedagogové pracují s menšími skupinkami dětí a významnou roli hraje prostředí, ve kterém se dítě nachází a je považováno za „třetího učitele“, hned za rodiči a pedagogem. Za základní části třídy jsou považovány ateliér a „piazza“, tedy náměstí, hlavní prostor. Děti pracují v prostředí s převážně přírodním či recyklovatelným materiálem, prostory jsou prosklené a otevřené, aby do nich pronikalo co nejvíce světla, a aby byly děti v kontaktu s přírodou, z toho důvodu má každá třída samostatný vchod ven.⁹ Ačkoliv se tedy nejedná o LMŠ, byla tato škola důležitým mezníkem vývoje předškolního vzdělávání dětí s důrazem na prostředí, ve kterém se nachází a s důrazem na individuální přístup, spolupráci rodičů a dětí.

Velký nárůst LMŠ byl na konci 20. století zaznamenán hlavně v Německu. Již v roce 1968 ve Wiesbadenu založila paní Ursula Sube první LMŠ, ačkoliv neměla žádné pedagogické vzdělání ani zkušenosti v této oblasti, veškerá činnost instituce byla financována pomocí příspěvků rodičů.¹⁰

V neposlední řadě je nutno zmínit zakladatele jiného alternativního vzdělávání tzv. Waldorfské školy pana Rudolfa Steinera, v jehož pojetí vzdělávání na počátku 20. století hraje doba strávená dětmi venku důležitou roli, neboť jim umožňuje poznávat a zkoumat přírodu, počasí a roční období.¹¹

---

⁹ Reggio Emilia. *Historical Foundations of Early Childhood Education* [online]. 2010 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://earlychildhoodhistory.weebly.com/reggio-emila.html>.

¹⁰ AMUS, Gaye. An alternative journey into forest kindergartens and the Reggio Emilia approach. *Reorientation of teacher education towards sustainability through theory and practice: Proceedings of the 10th international JTEFS/ BBCC conference Sustainable development. Culture. Education* [online]. Ulla Härkönen. Joensuu: University of Eastern Finland, 2013, s. 5-27. Dostupné z: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1112-4/.

¹¹ AMUS, Gaye. An alternative journey into forest kindergartens and the Reggio Emilia approach. *Reorientation of teacher education towards sustainability through theory and practice: Proceedings of the 10th international JTEFS/ BBCC conference Sustainable development. Culture. Education* [online]. Ulla Härkönen. Joensuu: University of Eastern Finland, 2013, s. 9. Dostupné z: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1112-4/.

1.3 Vývoj v České republice

V České republice je vznik LMS otázkou 21. století, nicméně prospěšností celodenních pobytů dětí ve venkovním prostředí se zabývalo více pedagogů a myslitelů již v předchozích století.

Významnou osobností, která vnímala důležitost nejen pobytu dětí ve volné přírodě, ale i samotný fakt, že děti se nejlépe učí vlastním prožitkem a vnímáním, byl sám Jan Ámos Komenský, který ve svém díle *Orbis Pictus* zmiňuje, že: „*Lidi je třeba učit moudrosti podle možnosti ne z knih, ale z nebe, ze země, z dubů a buků, tj. poznat a zkoumat věci samé a ne cizí pozorování a svědectví o věcech. To znamená vrátit se do šlépějí starých mudrců ...*“.¹²

Srovnatelné myšlenky pak můžeme nalézt i u významného proreformního pedagoga, spisovatele a archeologa Eduarda Štorcha, který na přelomu 20. století založil tzv. Dětskou farmu. Cílová skupina byla sice děti školního věku, ale eubiotická idea, tj. spojení zdravého životního stylu a výchova k němu se týkala dětí všech. V rámci dětské farmy šlo konkrétně o spojení přírody, práce a osobnosti učitele.¹³ Účelem dětské farmy bylo vytvořit místo, kde by se děti pohybovaly svobodně venku a většinu činností by tvořily také ve venkovním prostředí. Důležitost tohoto způsobu výchovy Štorch spatřoval v: „*posílení nervového systému, probouzení mozkových buněk, posilování těla, zvyšuje se hodnota hemoglobinu, roztahuje se objem dýchadel, stupňuje se plicní ventilace, stále se udržuje činnost vyživovací, zmírňuje se tlak krve v tepnách, podněcuje se chuť k jídlu, napomáhá se činnosti vyměšovací, mohutní systém svalový, působí se vydatně na pigmentaci pokožky, dodává dětem jaré myslí, podněcuje radost ze života.*“¹⁴

Samotná farma pak vyrostla v Praze na Libeňském ostrově. I přes urputnou snahu pana Eduarda Štorcha se projekt nepovedlo dlouhodobě udržet a po několika letech fungování v roce 1934 vše ztroskotalo na nedostatku financování.¹⁵

Myšlenka Eduarda Štorcha se stala velice inspirativní a domnívám se, že ke zdravému a harmonickému způsobu života v duchu eubiotiky děti vedou právě dnešní LMS.¹⁶

---

¹² KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Orbis Sensualium Pictus Quadrilinguis*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1959.

¹³ CACH, Josef. *Reformní (alternativní) pedagogika: výzva k nápravě společnosti*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2002, s. 35.

¹⁴ ŠTORCH, Eduard. *Dětská farma: eubiotická reforma školy*. V Praze: Dědictví Komenského, 1929, s. 51.

¹⁵ KUBCOVÁ, Šárka. Eduard Štorch jako inspirátor. *Informatorium: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. Portál s.r.o., 2006, XIII., č. 7, s. 18.

¹⁶ Eduard Štorch dále deklamoval, že se v jeho Dětské farmě nebude rozkazovat a ani přílišně využívat tresty. Na koncepci „netrestání“ je také postaven princip Respektovat a být respektován, ze kterého při své činnosti vychází i LMS Na Pasece (viz dále Praktická část).

Významnou postavou přelomu 20. a 21. století byla paní Emílie Strejčková, jejíž jméno je neodmyslitelně spjato se Střediskem ekologické výchovy Toulcův Dvůr. Paní Strejčková se podílela na vzniku tohoto objektu resp. na zahájení jeho činnosti jako ekologického centra v roce 1994 a v neposlední řadě byla v roce 2004 i u založení MŠ Semínko, jakožto ekologicky orientované MŠ.¹⁷ Takováto MŠ se snaží o to, aby vzdělávání dětí mohlo probíhat venku, mimo budovu MŠ a to s cílem prohlubovat vztah dětí k přírodě, podporovat vznik pozitivního žebříčku hodnot a v souladu s výše zmíněnou eubiotickou ideou přispívat ke zlepšování zdravotního stavu dětí.¹⁸

Paní Strejčková se poslední roky svého života intenzivně zabývala myšlenou začlenit ekologickou výchovu do programů všech MŠ, neboť se domnívala, že děti předškolního věku jsou schopny si mnohem lépe vštěpovat „základní postoje k ochraně přírodních hodnot než děti starší, které jsou ovlivňovány řadou jiných a často i protichůdných vzorů chování“.¹⁹

Dalo by se tedy říci, že její odkaz dál žije v nově vznikajících LMŠ. K jejich vzájemnému propojení vznikla Asociace lesních mateřských škol (dále jen „Asociace LMŠ“). Jedná se o občanské sdružení, které vzniklo v roce 2011, a dalo si za cíl dosáhnout rovného postavení LMŠ s klasickými MŠ, jak v rámci českého legislativního systému, tak jako uznání této formy předškolního vzdělávání veřejností.²⁰

---

¹⁷ Viz Kapitola 4.4

¹⁸ Vývojové trendy předškolní výchovy v letech 2000-2011: Vývoj názorů na kurikulum předškolních institucí. RÝDL, Karel a ŠMELOVÁ, Eva. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 99.

¹⁹ PETÁKOVÁ, Zdeňka, ed. a BAUEROVÁ, Alena, ed. *Odkaz Emílie Strejčkové: sborník*. Vyd. 1. Praha: Česká geologická služba, 2013, s. 24.

²⁰ *Asociace lesních MŠ* [online]. 2011 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://lesnims.cz/kdo-jsme>.

2 PEDAGOGICKÁ KONCEPCE

Ačkoliv není jednotná definice, která by stručně charakterizovala pedagogickou koncepci LMŠ, v následujících kapitolách se prostřednictvím vzdělávacích cílů a výstupů, kterých chce LMŠ dosáhnout, pokusím podat ucelený a stručný výklad k dané problematice. Mimo to zde také nastíním otázku důležitosti Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání pro vzdělávání v LMŠ.

2.1 Charakteristika lesních mateřských škol

Definovat LMŠ není jednoduché. Obecně se dá říci, že se jedná o alternativní formu předškolního vzdělávání, jejímž základním rozlišovacím znakem je pobyt dětí venku za jakéhokoli počasí. Toto ovšem není jediným prvkem, který odlišuje LMŠ od jiné alternativní či klasické MŠ. Asociace LMŠ ve své publikaci vytvořené ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí shrnuli v bodech základní znaky LMŠ, jakožto cíle v rozvoji dětí. Tyto pak mohou sloužit k lepšímu pochopení LMŠ a vlastně ji tímto i charakterizují.

Cíle LMŠ v rozvoji dětí jsou:

1. *Celostní učení*
2. *Rozvíjení jemné a hrubé motoriky prostřednictvím rozmanitých podnětů a možností pohybu v přírodě*
3. *Podpora smyslového vnímání přímou zkušeností*
4. *Rozvíjení kreativity a fantazie při využití rozmanitých přírodních prvků*
5. *Podpora vědomí sounáležitosti mezi dětmi navzájem a se živou a neživou přírodou*
6. *Prožívání rytmu změn ročních období a přírodních jevů*
7. *Seznámení se s místem a přírodním prostředím, které je dětem blízké a utvoření pozitivního vztahu k tomuto prostředí*
8. *Poznávání rostlin a živočichů v jejich původním životním prostředí, různých přírodních ekosystémů*
9. *Umožnění dětem, aby poznaly své tělesné hranice*
10. *Prožívání ticha a učení se být citlivější k mluvenému slovu*
11. *Poznávání hodnot lesního společenství a hodnot lidské společnosti*²¹

---

²¹ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 16.

Konkrétně lze LMŠ blíže vymežit v následujících 9 bodech:

1. *Celoroční pobyt venku za každého počasí.*
2. *Není špatné počasí, pouze špatné oblečení.*
3. *Zázemí má charakter příležitostně využívaného vyhřívatelného přístřeší.*
4. *Základní prostředí výchovy je zpravidla v lese.*
5. *Třídu tvoří optimálně 15 dětí a minimálně 2 dospělí.*
6. *Základem pro pobyt s dětmi venku je vzájemná důvěra.*
7. *Dobrá komunikace s komunitou a rodiči je zásadní.*
8. *Východiskem pro vzdělávací program je situace, spontánní hra a přímá zkušenost dětí.*
9. *Lesní mateřská škola rozvíjí děti všestranně v souladu s platným kurikulem pro předškolní vzdělávání.²²*

2.2 Dělení lesních mateřských škol

Základním dělením LMŠ v České republice je dělení na:

- a) samostatnou LMŠ
- b) lesní třídu při klasické MŠ

S principy LMŠ se lze setkat i v klasických MŠ při tvorbě projektových týdnů, při pobytech v přírodě či při jiných činnostech, kde pak tyto MŠ realizují alespoň částečně myšlenku LMŠ.²³ Nejpočetněji zastoupené u nás jsou samostatné LMŠ, které vznikají nejčastěji jako neziskové organizace a mohou mít různou právní formu

Samostatná LMŠ je taková, která nedisponuje žádným zázemím a funguje jako samostatná jednotka. Ve většině případů bývá zřizována pomocí neziskových organizací, přičemž podporu dostává od dárců ze stran rodičů nebo i příznivců tohoto způsobu vzdělávání dětí. U nás se vyskytují takovéto LMŠ i s jednodušším zázemím, které může mít podobu jurty, maringotky nebo jednoduchých zděných budov.²⁴

Lesní třída při klasické LMŠ má u nás menší zastoupení a liší se od výše uvedeného tím, že jsou jí k dispozici třídy a prostory klasické LMŠ, kde se schází a standardně začíná svůj den, ale stejně jako samostatná LMŠ děti netráví v budově nebo v žádných obdobných prostorech čas a minimálně na dopoledne odchází do přírody. Jedinečným případem v ČR je lesní třída

---

²² VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 12.

²³ Tamtéž.

²⁴ Podrobný seznam lze nalézt na stránkách Asociace LMŠ. Dostupné na: <http://lesnims.cz/lesni-ms-v-cr>.

Lesníček při MŠ Semínko v Toulcově dvoře v Praze 10, neboť jako první byla u pokusného ověřování MŠMT a je dnes zařazena do rejstříku škol a školských zařízení.²⁵

2.3 Vzdělávací program

V důsledku novely zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“), tedy v souvislosti s reformou vzdělávání v České republice byl u nás zaveden systém kurikulárních dokumentů, který se stal platným pro žáky od 3 do 19 let.²⁶

Dle § 3 odst. 1 školského zákona Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) zpracovává Národní program vzdělávání (dále jen NPV), který *„rozpracovává cíle vzdělávání stanovené tímto zákonem a vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nezbytné k dosahování těchto cílů“*.

Na této tzv. státní úrovni se vedle NPV dále nachází i tzv. rámcové vzdělávací programy (dále jen „RVP“), které dle § 3 odst. 2 školského zákona *„vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle § 160 až 162“*.²⁷

RVP je vydáván pro jednotlivé stupně a obory vzdělávání, pro předškolní vzdělávání je platný tzv. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“).

V souladu s principy a zásadami, na kterých RVP PV stojí, si jednotlivé MŠ vytvářejí vlastní tzv. školní vzdělávací program (dále jen „ŠVP“). Zde se již nacházíme v druhé úrovni kurikulárních dokumentů, a to v úrovni školní, neboť ŠVP představuje pro MŠ program, podle kterého se bude pedagogický personál v dané MŠ řídit, a na jehož základě bude v konkrétní MŠ vzdělávání probíhat.

Výše uvedené se ovšem týká pouze klasických MŠ, přesněji řečeno: *„RVP PV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.“*²⁸ Do tohoto výčtu nelze LMŠ, pokud nehovoříme o lesní třídě, která je součástí klasické MŠ a je tak zapsána do rejstříku škol a školských zařízení,

---

²⁵ Viz Kapitola 4.4

²⁶ Viz RVP PV, kapitola 1.1

²⁷ § 160 až 162 školského zákona pojednává o financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu

²⁸ RVP PV kap. 1.2

zařadit, a tudíž pro tyto LMŠ neplatí povinnost se RVP PV řídit. Z toho tedy vyplývá, že ani nemají povinnost vytvářet vlastní ŠVP. Nicméně LMŠ patřící do Asociace LMŠ se hrdě hlásí k tomu, že se u nich vypracovává ŠVP a tedy, že se v souladu s RVP PV v jejich LMŠ děti vzdělávají.²⁹

2.3.1 Význam kompetencí v předškolním vzdělávání z pohledu lesních mateřských škol

LMŠ chtějí v budoucnu dosáhnout stejného právního postavení jako klasické MŠ. K tomu, aby se jim dostalo uznání i ze strany odborné veřejnosti a zákonodárců, je mimo jiné také nutné, aby jejich vzdělávání probíhalo v souladu s RVP PV, a tedy, aby cílem bylo dosažení klíčových kompetencí tak, jak jsou zde uvedeny.

Klíčové kompetence jsou v našem systému vzdělávání charakterizovány jako „*soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.*“³⁰Mají podobu výstupů a jsou „klíčové“ v každé úrovni vzdělávání.

Klíčové kompetence pro předškolní vzdělávání jsou:

1. Kompetence k učení
2. Kompetence k řešení problémů
3. Kompetence komunikativní
4. Kompetence sociální a personální
5. Kompetence činnostní a občanské

K naplnění klíčových kompetencí není nutné, aby vzdělávání, byť i na předškolní úrovni, probíhalo uvnitř, stejně tak je možné dosáhnout požadovaného výsledku i venku.³¹

LMŠ se ale zaměřují, jelikož nemusejí vycházet z RVP PV, na rozvoj jiných kompetencí, které jsou, vzhledem k jejich vzdělávací koncepci, v jejich činnostech přirozeně zahrnuty. Oblasti, ke kterým vzdělávání v LMŠ směřuje, jsou tyto:

1. Rozvoj hrubé a jemné motoriky
2. Sociální kompetence
3. Rozvoj sebevědomí a sebepojetí
4. Rozvoj tvořivosti

---

²⁹ Viz Kapitola 2.1, bod č. 9

³⁰ Viz RVP PV, Kapitola 3.3.2

³¹ KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Lesní a venkovní pedagogika: příručka k projektu Alma Mater Studiorum*. Praha: UK v Praze, Pedagogická fakulta, 2010, s. 15.

5. Znalost o přírodě a ekologii³²

Pro rozvoj hrubé motoriky mají děti z LMŠ přirozeně lepší podmínky, neboť se pohybují v rozmanitém a členitém terénu téměř po celý den a musí řešit nástrahy, které jim příroda připraví. Navíc terénní podmínky se vlivem počasí a ročního období mění a děti jsou tak nuceny na tyto změny přirozeně reagovat. K rozvoji jemné motoriky dochází stejně tak přirozeně, děti poznávají drobné živočichy nebo rostliny, dotýkají se jich, přenáší je, aniž by jim ublížily. Manipulují s drobnými předměty – větve, kamínky a stejně tak mohou pedagogové zařazovat i různé výtvarné činnosti, které tuto oblast rozvíjí.

Sociální kompetence je naplňována stejně jako v klasické MŠ, kde má pedagog hrát roli prostředníka, v případě konfliktu mezi dětmi a také těmto konfliktům předcházet svým příkladem a prosociálním chováním. V LMŠ se klade větší důraz na myšlenku „Respektovat a být respektován“, kterou pedagogové potlačují autoritativní styl výchovy a vzdělávání a mění jej na styl respektující.³³ Dále jsou třídy LMŠ převážně věkově heterogenní, což umožňuje starším dětem participovat na vzájemné pomoci s mladšími dětmi, a tudíž ponechat pedagogovi roli „průvodce“, jak je to možné vidět například ve výše zmíněné škole Reggio Emilia. Věková smíšenost je ale momentálně dána nižším počtem dětí v LMŠ.

Rozvoj sebevědomí a sebepojetí je spjat s vnímáním dítěte, že příroda je nedílnou součástí jeho života, že mu poskytuje prostor pro seberealizaci, pro překonávání překážek, že je všudypřítomná, nezastupitelná a v souvislosti s tím je dítě vedeno k výchově k trvale udržitelnému rozvoji a k ochraně přírody v dospělosti.³⁴

Rozvoj tvořivosti je jedna z důležitých kompetencí, která je rozvíjena v LMŠ odlišnými prostředky než v klasické LMŠ. Jelikož v LMŠ děti nepříjdou téměř do kontaktu s žádnou hračkou, která by jejich kreativitu podporovala jako v klasické MŠ, musí pedagogové při pobytu v přírodě dětem aktivně nabízet a poukazovat na možnosti využití různých přírodních materiálů pro hru.

Přirozeným důsledkem dlouhodobého pobytu v přírodě je pak rozvoj znalostí o přírodě a ekologii. LMŠ staví většinu svých ŠVP na koloběhu přírody, přičemž je nezbytné zde poukázat na získávání zkušeností formou prožitkového učení. V klasické LMŠ se děti o střídání ročních období dozvídají za okny MŠ, v LMŠ toto děti poznávají přirozeně, ať už při běžné,

---

³² VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 38 - 40.

³³ KOPŘIVA, Pavel et al. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008, s. 24.

³⁴ Různorodé přírodní prostředí a jeho působení na zdravý tělesný a duševní vývoj. KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Lesní a venkovní pedagogika: příručka k projektu Alma Mater Studiorum*. Praha: UK v Praze, Pedagogická fakulta, 2010, s. 15-17.

spontánní činnosti nebo i cíleně pod vedením pedagogů. Učí se za každého počasí venku, je posilována nejen jejich psychická odolnost ale i odolnost tělesná.³⁵ Podstatou také zůstává, že pobyt venku výrazně posiluje imunitu dětí a funguje jako prevence proti nemocem. Výraznější výzkum u nás zatím neproběhl, ale je možné vycházet z výzkumů proběhlých v zahraničí, které ukazují na nižší nemocnost dětí pohybujících se z větší části ve venkovním prostředí.³⁶

2.4 Přípravenost dětí z lesních mateřských škol k nástupu do základní školy

Důležitým kritériem rodičů pro výběr MŠ je její schopnost připravit děti na přechod do základní školy, častou obavou tedy zůstává, zda může LMŠ děti dostatečně a kvalitně připravit na přechod do 1. třídy.

Touto problematikou se již v roce 2002 zabýval ve své dizertační práci pan Peter Häfner, který ve své práci *Přírodní a lesní mateřské školy v Německu – alternativa ke klasickým mateřským školám v předškolním vzdělávání*,³⁷ provedl výzkum na zjištění rozdílů mezi klasickou MŠ a LMŠ ve vybraných klíčových kompetencích. Šetření probíhalo formou dotazníků, kterých se zúčastnilo na 103 pedagogů a pedagožek, kteří hodnotili děti v prvním ročníku základní školy a porovnávali tak vybrané faktory u dětí, které navštěvovaly klasickou MŠ s těmi, které navštěvovaly LMŠ. Hodnocení probíhalo formou známkování od hodnotícího stupně 1 – velmi dobrý/odpovídající po stupeň 6 – velmi špatný/neodpovídající. Výsledkem bylo, že děti navštěvující LMŠ měly v kompetencích jako spolupráce ve třídě při vyučování, koncentrace a trpělivost nebo sociální chování lepší výsledky než děti navštěvující klasickou MŠ.³⁸

---

³⁵ Tamtéž.

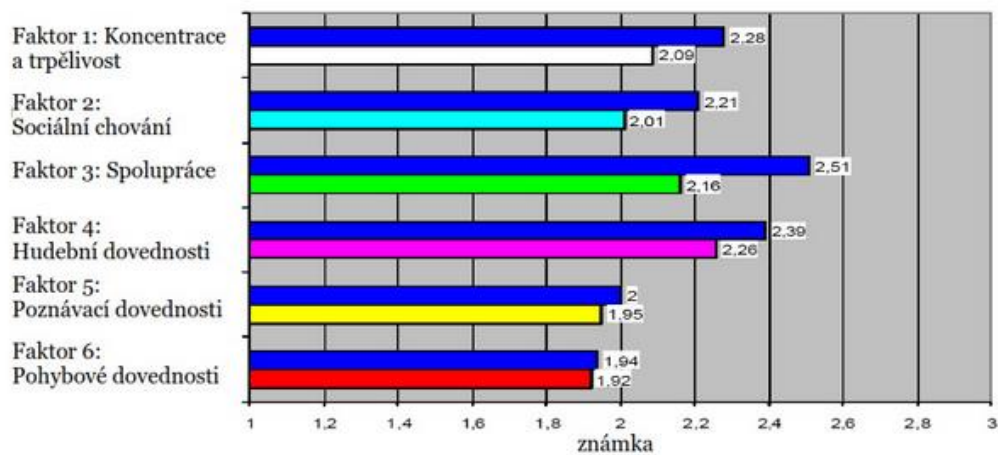
³⁶ Výzkumy na toto téma se zabývá například společnost Children and Nature Network, která svou práci v této oblasti shrnuje v publikaci *Health benefits to children from contact with the outdoors & nature*. Dostupné na: <http://www.childrenandnature.org/downloads/C&NNHealthBenefits2012.pdf>.

³⁷ Natur- und Waldkindergärten in Deutschland - eine Alternative zum Regelkindergarten in der vorschulischen Erziehung.

³⁸ HÄFNER, Peter. *Natur- und Waldkindergärten in Deutschland - eine Alternative zum Regelkindergarten in der vorschulischen Erziehung*. Bürgstadt, 2002. Dostupné z: http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/3135/1/Doktorarbeit_Peter_Haefner.pdf. Disertace. Universität Heidelberg, s. 114.

Výsledky výzkumu a další zkoumané oblasti lze vyčíst z následujícího grafu, přičemž modrá lišta znázorňuje zhodnocení dětí navštěvující klasickou MŠ, ostatní barvy děti z LMŠ.

**Rozdíly mezi běžnou MŠ a školkou v lese ve vybraných faktorech
– klíčových kompetencích (podle Haefner, 2002)**

Graf č. 1³⁹

³⁹ Dostupné na: <http://www.ekopsychologie.cz/citarna/studie/role-predskolniho-vzdelavani/>.

3 ZAKLÁDÁNÍ LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

Právní řád České republiky stále neumožňuje zakládání LMŠ obdobným způsobem jako klasické MŠ. Důvody, které tomu brání, budou předmětem mého zájmu v následujících kapitolách. Výčet právních předpisů bude doplněn i o problematické podmínky, které zjednodušení zakládání LMŠ brzdí.

3.1 Legislativní rámec České republiky

Možností k vzdělávání a vychovávání předškolních dětí v souladu s myšlenkou lesní pedagogiky je v českém právním řádu několik, nicméně pro založení takovéto LMŠ je nutno splnit několik podmínek a ani přesto není možné zatím v České republice založit samostatnou LMŠ, která by měla stejné právní postavení jako klasická MŠ, neboť ji není možné zapsat do rejstříku škol a školských zařízení vedených MŠMT. Překážkou zůstává nedokonalá právní úprava zejména na poli hygienických norem.

Nejjednodušším případem je v rámci klasické MŠ vytvořit tzv. lesní třídu, tedy třídu, která sice využívá zázemí své „mateřské“ MŠ, ale současně, za dodržování všech tuzemských právních předpisů platných pro fungování MŠ, vychází z konceptu LMŠ a její provoz bývá zpravidla polodenní nebo jakkoli zkrácený. Základním právním předpisem pro úpravu nejen předškolní vzdělávání je školský zákon, který se vztahuje dle § 1 pouze na vzdělávání ve školách nebo školských zařízeních, čímž klasická MŠ s tzv. lesní třídou zcela jistě je. Výhodou tohoto způsobu založení je relativní finanční samostatnost a nezávislost na příspěvcích od rodičů či jiných dárců, která komplikuje provoz při založení LMŠ jiným než tímto způsobem. V tomto případě má totiž lesní třída v rámci své „mateřské“ MŠ nárok na poskytování finančních prostředků od státu dle § 142 odst. 2 školského zákona.

Dalšími právními předpisy mimo školský zákon, kterými se musí klasická MŠ, a tedy i ta s lesní třídou řídit jsou:

- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o OVZ“)
- Vyhláška 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb. (dále jen „vyhláška č. 410“).

- Vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky č. 602/2006 Sb. (dále jen vyhláška č. 137“).
- Vyhláška č.107/2005 Sb. o školním stravování, ve znění vyhlášky č. 463/2011 (dále jen „vyhláška č. 107“).
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 hygieně potravin.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin, v platném znění.
- Nařízení Komise (ES) č. 2073/2005 ze dne 15. listopadu 2005 o mikrobiologických kritériích pro potraviny.
- Vyhláška č. 252/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a rozsah kontroly pitné vody, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů.⁴⁰

K postupným legislativním změnám ve výše uvedených dokumentech dochází poměrně zvolna. Sílí snahy Asociace LMŠ zmírnit alespoň hygienická pravidla pro provoz LMŠ, které by usnadnily jejich zakládání a přiblížily je k zápis do rejstříku škol a školských zařízení. Zamýšlená úprava hygienických norem formou příloh ve vyhlášce č. 410 má zatím pouze podobu předběžné dohody, jak je možné vidět ve Výroční zprávě Asociace LMŠ 2012. Podle ní se v roce 2012 podařilo Asociaci LMŠ spolu s Ministerstvem zdravotnictví, Státním zdravotním ústavem a Krajskou hygienickou stanicí Středočeského kraje vypracovat dokument, jehož obsahem bylo shrnout „*doporučená řešení pro provoz zařízení typu lesní mateřské školy*“.⁴¹ Na základě tohoto dokumentu se již v lednu 2012 podařilo vytvořit Metodický materiál, který projednávalo Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci se Státním zdravotním ústavem a Krajskou hygienickou stanicí Středočeského kraje, pod názvem Ustanovení hygienických podmínek v zařízeních typu lesní mateřské školy. Tento dokument měl být zakotven formou přílohy k vyhlášce č. 410, nicméně se tak dosud nestalo.⁴²

⁴⁰ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 18-19.

⁴¹ Výroční zpráva viz zde http://lesnims.cz/sites/default/files/trpka/vyrocní_zprava2012.pdf.

⁴² Ustanovení hygienických podmínek v zařízeních typu lesní mateřské školy. *NO Limits* [online]. 2012 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.nolimits-os.cz/lkm/formulare-ke-stazeni/>.

Dalším způsobem jak šířit myšlenku lesní pedagogiky je formou péče o předškolní děti v rámci živnosti podle zákona č.455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání (dále jen „živnostenský zákon“) a to konkrétně jako živnost volnou podle § 25 téhož zákona, k jejíž provozování není nutná žádná odborná způsobilost, nicméně je nutno dodržet obecné podmínky stanovené v § 6 odst. 1 téhož zákona, kterými jsou svépříspěvnost a bezúhonnost. Podnikání, jehož náplní se pak stane péče o předškolní děti, bude spadat pod živnost volnou, konkrétně podle Přílohy č. 4 téhož zákona pod bod 72: Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti nebo, v případě, že se bude jednat o krátkodobý provoz, je možné takové zařízení zařadit pod bod č. 79: Poskytování služeb pro rodinu a domácnost. Co je konkrétní obsahovou náplní těchto živností pak stanoví nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností.⁴³

Posledním, ale nejčastějším způsobem, jak mohou vznikat LMŠ, je založení neziskové organizace, stojící také mimo rejstřík škol a školských zařízení, která může mít různou právní formu.

V souvislosti s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ“) došlo k 1. 1. 2014 ke zrušení zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který upravoval nejčastější formu vzniku LMŠ, a to občanské sdružení. Nový ObčZ rozšiřuje starou úpravu a přejmenovává občanské sdružení na spolky. LMŠ ve formě spolku tak může být založena dle § 214 odst. 1 ObčZ alespoň třemi osobami, které jsou vedené společným zájmem, k jehož naplnění založí tento samostatný a dobrovolný svazek, v němž se budou spolčovat. Paradoxem ovšem je, že podle § 217 odst. 1 a následující téhož zákona nemůže být podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku. Finanční příspěvky pak tedy mohou od rodičů přicházet jen formou jakýchsi dobrovolných darů, které ale neslouží k tvorbě zisku, ale pouze k pokrytí provozu LMŠ. Pro založení spolku je nutné vytvořit stanovy, které musí obsahovat alespoň název a sídlo spolku, účel spolku, práva a povinnosti členů vůči spolku a určení statutárního orgánu, další náležitosti pak stanoví § 219 a následující ObčZ. Spolek vznikne

---

⁴³ Obsahovou náplní bodu 72 je: Výchova dětí nad tři roky věku v předškolních zařízeních, výuka v soukromých školách a zařízeních sloužících odbornému vzdělávání, pokud tato nejsou zařazena do rejstříku škol a školských zařízení. Jiná mimoškolní výchova a vzdělávání, doučování žáků a studentů, výchovně vzdělávací činnost na dětských táborech a jiných zotavovacích akcích, zejména vedení těchto akcí, zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí, dohled nad dětmi a podobně. (...) Obsahem činnosti není výchova a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do rejstříku škol a školských zařízení, (...).
Obsahovou náplní bodu 79 je: Poskytování služeb pro rodinu a domácnost, (...) příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku) (...). Obsahem činnosti není (...) péče o děti do tří let věku v denním režimu (...).

dnem zápisu do veřejného rejstříku dle § 226 odst. 1 ObčZ. Stejně tak mohou ještě existovat například LMŠ ve formě obecně prospěšné společnosti, nicméně s účinností ObčZ již další takové nevzniknou.

Jak z výše uvedeného vyplývá, LMŠ se musí potýkat s řadou legislativních komplikací, které založením nekončí. Mimo toto je nutné také zmínit, že LMŠ nemůže vystupovat pod názvem „škola“, neboť se nejedná o tuto instituci, a tak se často setkáváme s názvy jako „lesní klub“, „dětský klub inspirovaný lesní školkou“ nebo „dětské lesní centrum“.

3.2 Další problematické podmínky zakládání lesních mateřských škol

3.2.1 Pedagogové

Počet pedagogických pracovníků na určitý počet dětí je, podle mého názoru, klíčovou otázkou, jak v klasických MŠ, tak zejména v LMŠ, kde je problematika bezpečnosti častým dotazem rodičů.⁴⁴

Podle výzkumu Asociace LMŠ, který byl uskutečněn ve školním roce 2011/2012 pod názvem Kořeny předškolní výchovy: podmínky zdravého vývoje dětí v rodině, školce a přírodě (dále jen „výzkum Asociace LMŠ 2011/2012“)⁴⁵ je průměrně v LMŠ 11 dětí oproti průměru 22 dětí v klasických MŠ a na jednoho pedagoga připadá dětí 5 až 6, v klasické děti 22, což vede k individuálnějšímu přístupu pedagogů LMŠ k dětem. Navíc v LMŠ často vypomáhají nebo účastní se venkovních programů i rodiče dětí či jiní dospělí, takže odpadá stres s „uhlídáním“ dětí a je zde větší prostor pro vzdělávání. To to ale vede k otázce vzdělanosti pedagogického personálu a úrovni vzdělávání dětí v LMŠ.

I u nás vznikají LMŠ na popud rodičů, kteří nemohli své dítě umístit do žádné MŠ, nebo kdy jim běžná MŠ nevyhovovala a hledali další alternativy blízko bydliště. V těchto případech vyvstává jako klíčová otázka vzdělanosti těchto rodičů-pedagogů. Původní účel vzniku LMŠ by se s rostoucími snahami o zařazení do rejstříku škol a školských zařízení měl postupně měnit a i měnit na MŠ, která je alternativou k ostatním MŠ, jejíž výhodou je mimo jiné celodenní pobyt dětí venku.

Otázka vzdělání pedagogů může pro některé rodiče hrát klíčovou roli, pro většinu klientů LMŠ je ale stále podstatnější osobnost pedagoga, jeho přístup k dětem a znalost koncepce LMŠ.

---

⁴⁴ Viz dále v Kapitole 4.2

⁴⁵ O projektu Kořeny předškolní výchovy: Projekt Kořeny předškolní výchovy: Podmínky zdravého vývoje dětí v rodině, školce a přírodě. *Asociace lesních MŠ* [online]. 2013 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://lesnims.cz/node/2289>.

Domnívám se, že vzdělanost pedagogů, tak jak je předepsaná v zákoně č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, konkrétně § 3 a § 6 tohoto zákona by měla být více zdůrazňovaná. Ačkoliv stále nejde o školu nebo školské zařízení, tak v budoucnu bude nezbytné tuto otázku vyřešit. Nutno ovšem zdůraznit, že většina rodičů-pedagogů si vzdělání doplňuje nebo alespoň navštěvuje kurzy, které jim pomáhají orientovat se v problematice vzdělávání předškolních dětí a v pedagogické koncepci LMŠ, což je vhodné dále i proto, že LMŠ patřící do Asociace LMŠ poskytují dětem vzdělávání v souladu s RVP PV a pro práci s tímto dokumentem, tak aby byly dosaženy jeho cíle, je vzdělanost pedagogů klíčová.

Bohužel lze obecně říci, že nedostatečný počet LMŠ v blízkosti bydliště značně omezuje možnost rodičů rozhodovat se mezi více LMŠ i na základě takového kritéria jako je vzdělanost jejich pedagogů. Asociace LMŠ momentálně registruje 115 organizací, přičemž veřejných klasických MŠ ve školním roce 2013/2014 bylo 4 794.⁴⁶ Pedagogické vzdělání má podle výzkumu Asociace LMŠ 2011/2012 asi 60 % pedagogů LMŠ. Zajímavé je také číslo neúspěšných vyřízení žádostí o přijetí do klasických MŠ, jichž bylo pro tentýž rok přesně 60 281.⁴⁷

Na jednu stranu lze tedy vítat četnější zakládání LMŠ, ale současně je nutné apelovat na ujasnění podmínek pro jejich zakládání a dosáhnout vyváženého poměru mezi jejich kvantitou a kvalitou.

3.2.2 Zázemí lesních mateřských škol

Vedle personálního obsazení je nezbytné při zakládání pamatovat i na zázemí LMŠ, tedy na prostor, kde děti budou trávit čas v případě opravdu nepříznivého počasí nebo kde bude probíhat odpočinek.

Klasické MŠ musí striktně dodržovat hygienické předpisy. Mezi takové řadíme především vyhlášku č. 410, která stanovuje v § 4 prostorové podmínky, které musí být dodrženy.⁴⁸ LMŠ tyto podmínky zcela jistě nespĺňuje. Nicméně výše zmíněný Metodický

---

⁴⁶ Výkonová data o školách a školských zařízeních – 2003/04–2013/14: Údaje o počtech škol, tříd, žáků, nově přijatých, absolventech a další. *MŠMT* [online]. 2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vykonova-data-o-skolach-a-skolskych-zarizenich-2003-04-2013>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ § 4 (1) Prostorové podmínky a vnitřní uspořádání v zařízeních pro výchovu a vzdělávání a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku musí umožňovat výuku, volné hry dětí, jejich odpočinek, osobní hygienu s otužováním, tělesná cvičení a zajištění stravování, pokud toto není zajištěno v jiném stravovacím zařízení. Na 1 dítě musí plocha denní místnosti užívané jako herna a ložnice činit nejméně 4 m²; je-li ložnice, jídelna nebo tělocvična stavebně oddělená, musí plocha denní místnosti činit nejméně 3 m² na 1 dítě. Plocha na 1 lehátko nebo lůžko pro spánek musí činit nejméně 1,7 m² na 1 dítě. Lehátko nebo lůžko musí poskytovat pevnou

materiál s názvem Ustanovení hygienických podmínek v zařízeních typu lesní mateřské školy zdůrazňuje, že jelikož děti tráví až 70% času ze vzdělávacího programu venku, pak není nutné podmínky vyhlášky č. 410 dodržovat. Zázemí v LMŠ mívá podobu maringotek, jurt, stanů či zděných budov, které jim často propůjčují orgány obce nebo jiné spolky. Jako extrémní podobu má LMŠ bez zázemí, jen s tzv. ochranným prostorem, kde se děti mohou ukrýt v případě náhlé a extrémní změny počasí a častěji tento způsob využívají LMŠ s polodenním provozem. Většinou se jedná o prostory obcí jako je knihovna, místní škola nebo i domy rodičů, jejichž děti LMŠ navštěvují.⁴⁹

Nutno ovšem dodat, že zázemí LMŠ bývá využíváno většinou jen jako úkryt při nepřízní počasí, sklad pedagogického i jiného materiálu a místo pro stravování, relaxaci a odpočinek.

3.2.3 Stravování

Možnosti stravování v LMŠ pokud hovoříme o celodenním provozu, nebo o provozu jeho součástí je i oběd, jsou v podstatě trojího druhu, protože všechny LMŠ nemohou ve svých prostorách vyhovět normám, které musí splňovat klasické MŠ, a to zejména vyhláše č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných a také vyhláše č. 107/2005 Sb., o školním stravování.

První a nejjednodušší možností, jak zajistit stravování v LMŠ, je využívání prostoru klasické MŠ nebo jiného školského zařízení, což mohou nejvíce využívat lesní třídy. Nutností je ovšem dodržovat kapacitní prostory této budovy a případně zkoordinovat prostřídání dětí v jídelně.

Druhá možnost je nejčastěji využívaná a jedná se o dovoz stravy, která je zajištěná buď externím dodavatelem, který dováží jídlo v uzavíratelných transportních nádobách za současného dodržování hygienických norem nebo dodávání jídel, které jsou připravovány v domácnosti například někým ze stran rodičů. Dovážení jídel může být bonusem pro rodiče, kteří preferují vegetariánskou stravu, bio potraviny nebo jiné alternativní způsoby stravování, LMŠ jim v tomto vycházejí vstříc. Jak uvádí příklad z praxe MŠ Semínko, rodiče preferovali zdravou stravu převážně v bio kvalitě, ale nebyli připraveni na zvýšení ceny za stravu, která

---

oporu zad. Prostor pro ukládání lehátka a lůžkovin musí umožňovat jejich řádné provětrávání a oddělené uložení lůžkovin pro každé dítě. Každé dítě musí mít k dispozici individuálně přidělené, označené lůžkoviny.

⁴⁹ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 23-25.

samozřejmě kvalitní produkty provází. Po několika schůzích za pomoci jiných občanských sdružení se našel přímý dodavatel-místní farmář, jehož výrobky i cena vyhovovaly všem.⁵⁰ Poslední možností je připravování jídel v prostorách LMŠ. I na tento způsob platí hygienické normy, a to zejména požadavky na vlastnictví zdravotního průkazu, znalost hygienických předpisů a jednání v souladu se zásadami HACCP.⁵¹

3.2.4 Zajištění pitné vody a toalety

K zajištění pitné vody je nutné vybrat variantu, která je nejvíce v možnostech dané LMŠ. V případě, že LMŠ nedisponuje přípojkou k veřejnému vodovodu, je možné k vedení pitné vody využít vodovod nebo hadici, která je vyrobena z materiálu, který je vhodný pro styk s pitnou vodou, nebo je možné vodu čerpat ze studny. Nejnákladnější variantou zůstává dovoz pitné vody v barelech. Všechny způsoby vyžadují pravidelnou a častou kontrolu, doklady či smlouvy, které prokazují původ odebírané či vedené vody. V případě, že není v zázemí LMŠ dostupná tekoucí teplá voda, je možné vodu na místě ohřívat.

Stejně tak odpadá problém s toaletami, pokud je LMŠ napojena na vodovod a kanalizaci. Zde je doporučení po jedné splachovací toaletě pro dospělé a pro děti, což odpovídá velikosti prostorů, které LMŠ zpravidla mají, ale zcela neodpovídá předpisům určených pro klasické MŠ.⁵² V ostatních případech je také možné využívat toalety suché kompostovací, separační či chemické, nebo likvidovat odpad nezávadným způsobem v souladu s provozními předpisy dané LMŠ a také s ohledem na životní prostředí.⁵³

---

⁵⁰ KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Lesní a venkovní pedagogika: příručka k projektu Alma Mater Studiorum*. Praha: UK v Praze, Pedagogická fakulta, 2010, s. 45.

⁵¹ Analýza nebezpečí a kontrolní kritické body, tj. principy, které mají zajistit bezpečnost potravin, a to zejména výrobu, zpracování a distribuci bezpečných potravin.

⁵² Pro zajímavost uvádím znění bodu 5 z Přílohy č. 1 vyhlášky č. 410: Počty hygienických zařízení v zařízeních pro výchovu a vzdělávání a v provozovnách pro výchovu a vzdělávání pro děti předškolního věku se stanoví takto: pro 5 dětí musí být zřízena jedna dětská mísa a umyvadlo. Maximálně místo 2 WC mís lze instalovat dětské pisoáry, které se umísťují zpravidla ve výši 40 cm. Umyvadla se umísťují zpravidla ve výši 50 cm, výtokový ventil ve výši 60 cm nad podlahou. Umyvadla musí být napojena na společnou mísící baterii, osazenou mimo dosah dětí. Každé umyvadlo se opatří pouze 1 výtokovým ventilem. Umývárna se vybavuje 1 až 2 sprchami řešenými tak, aby děti mohly vstupovat do sprch bez cizí pomoci.

⁵³ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 27.

4 FUNGOVÁNÍ LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

Pro bezproblémové fungování LMŠ je nutno splnit několik podmínek, které jsou preventivního rázu, ale které mohou předejít případným vážnějším komplikacím v budoucnu. Významným krokem vpřed mělo být pokusné ověřování provozu vybrané lesní třídy, jehož výsledek je součástí této kapitoly.

4.1 Provoz lesních mateřských škol

Podle § 1 odst. 2 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání je možné zřízovat MŠ s celodenním, polodenním a internátním provozem.

V případě LMŠ se jedná o celodenní nebo polodenní provoz. Zde ale hovoříme jen o LMŠ jako instituci, která je v obdobném postavení jako klasická MŠ, nemůžeme zde hovořit o organizacích, které fungují pouze některé dny v týdnu nebo pouze v určitém ročním období. Podle § 1 odst. 3 výše uvedeného právního předpisu se jedná o celodenní provoz právě tehdy, pokud MŠ poskytuje vzdělávání déle než 6,5 hodiny denně, maximálně však 12 hodin denně, v případě polodenního provozu je maximální doba provozu stanovená na 6,5 hodiny denně.

Lesní třídy jsou obvykle zařízení s celodenním provozem, neboť jejich možnosti, co do prostorového uspořádání a zařízení jsou lepší, a je pro ně klíčové využívání prostoru své „mateřské“ MŠ. Samostatná LMŠ má zhoršené postavení, pakliže si netroufá a ani rodiče nejeví zájem o odpolední odpočinek například na nepromokavých matracích v jurtě nebo v karimatce a spacáku v maringotce, funguje pouze jako polodenní. Standardně tyto LMŠ začínají jako polodenní, kde je program koncipován pouze do oběda. Postupně ale rozšiřují s poptávkou rodičů a s širším povědomím veřejnosti provoz i na odpolední program, ať už jen v některé dny nebo v některé roční období a prodlužují svůj provoz až na zmíněných 12 hodin denně.⁵⁴

4.2 Pravidla pro bezpečný pobyt dětí v přírodě

Každá LMŠ by při svém založení měla pamatovat na provozní podmínky, ve kterých by neměla chybět pravidla pro bezpečný pohyb a pobyt dětí v přírodě nutná pro bezproblémové fungování LMŠ. Tato pravidla musí děti bezpodmínečně dodržovat, aby nedošlo k žádnému úrazu nebo vzniku jiného nebezpečí.

Zde uvádím příklad bezpečnostních pravidel, které mohou usnadnit fungování LMŠ:

- dítě musí zůstat na dohled či doslech pedagogického doprovodu

---

⁵⁴ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 22-23.

- je-li dítě voláno jménem, vždy odpoví
- v lese jsou určená místa, která slouží jako záchytné body (hájenka, turistická značka)
- nádobí a příbory z batohu dětí jsou určeny pouze na jídlo, ne na hraní
- dítě ví, že v lese nenechává odpadky
- větve děti nesmí nosit ve výšce očí ostatních
- bez dovození pedagoga nesmí dítě jíst nic nalezeného v lese
- zkoumaných hub se nesmí dotýkat rukou, pouze klacíkem
- dítě nemůže nikam odejít s lidmi, které v lese potká (ani se známými)⁵⁵

Obdobná pravidla mají ve většině LMŠ.

Dále se doporučuje oznámit obci, místnímu lesníkovi nebo jiné kompetentní osobě, že v dané lokalitě bude LMŠ provozovat svou činnost. Dobrá spolupráce s danou institucí či osobou může také zabránit pozdějším nepříjemnostem. Lesníci nás mohou upozornit na případné omezení v dané lokalitě, jako je těžba dřeva, hon nebo jiné lesnické práce. Současně nám mohou doporučit zajímavá místa, co do terénu nebo rostlin. Bezpodmínečně je nutné, aby pedagog znal a orientoval se v prostředí, ve kterém bude pobyt dětí probíhat.

4.3 Pravidla pro bezstarostný pobyt dětí v přírodě

Aby se děti cítily venku v pohodě a bezstarostně, je nutné s rodiči projednat oblečení, které děti na pobyt venku potřebují. Doporučuje se tzv. cibulovité vrstvení oblečení, přičemž základní oděv tvoří termo prádlo nebo jiné bavlněné prádlo a dále podle potřeby vrstvy oblečení navíc. Pedagogové se pak děti pravidelně dotazují na to, jak se cítí a děti se musí naučit cítit, kdy je jim zima a kdy teplo. Vrchní vrstvu oblečení by měla tvořit nepromokavá bunda, dále jsou nutné nepromokavé kalhoty a kvalitní obuv.⁵⁶ Oblečení by rodiče měli volit převážně světlejší barvy, to jednak kvůli teplu, ale také na něm lze dobře vidět případná klíš'ata. Dále by děti měly mít vždy pokrývku hlavy. Dále si děti s sebou do lesa berou batůžek s pitím, svačinou, případně i nepromokavou pláštěnkou. Posledním důležitým kouskem je karimatka, která bývá čtvercového tvaru a takové velikosti, aby děti byly schopny ji samy rozložit, posadit se na ni při svačině a zase složit.

⁵⁵ Tamtéž, str. 53.

⁵⁶ *Člověk příroda = udržitelnost?: texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti.* Praha: Zelený kruh, 2009, s. 34.

Při první návštěvě dítěte v LMŠ je vhodné rodiče upozornit, že děti budou po pobytu v LMŠ často umazané, někdy může utrpět i jejich oblečení, předejde se tak případným konfliktům. V LMŠ ale platí zásada, že není špatné počasí, jen špatné oblečení.

Pedagogové by měli s sebou do lesa nosit alespoň:

- mobilní telefon a v něm seznam kontaktů na rodiče
- lékárníčku, jejíž předepsaná výbava je uvedena ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti⁵⁷
- plachtu proti dešti, která může sloužit i jako podložka („stůl“)
- velkou karimatku (pro případ převlékání dětí, na sezení)
- univerzální náhradní oblečení
- roli igelitových sáčků, balení vlhčených ubrousků a papírových kapesníků, provázek/lano
- fleecovou deku (pro rychlé zahřátí v zimě)
- lopatku / přenosné suché WC⁵⁸

4.4 Krok vpřed - Pokusné ověřování provozu

MŠMT v roce 2010 vyhlásilo na základě žádosti ředitelky MŠ Semínko paní Magdalény Kapuciánové dle § 171 odst. 1 školského zákona tzv. pokusné ověřování provozu LMŠ Lesníček. Důvodem byl velký počet nepřijatých dětí do klasických MŠ, do MŠ Semínko to je každoročně asi 300 odmítnutých žádostí,⁵⁹ ale také zejména to, že LMŠ zaujaly již v roce 2010 významnou pozici v oblasti vzdělávání předškolních dětí a již v roce 2010 fungovaly jako adekvátní alternativy ke klasickým MŠ. Cílem bylo zjistit, jestli je možné LMŠ integrovat

---

⁵⁷ Příloha č. 4 uvádí: Minimální rozsah vybavení lékárníčky pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě

I. Léčivé přípravky (pouze ty, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis)

- přípravky proti teplotě a bolestem (antipyretika, analgetika); tablety proti nevolnosti při jízdě dopravním prostředkem (antiemetika); přípravky k užití při průjmu; přípravky proti kašli (antitusika, expektorancia); kloktadlo pro dezinfekci dutiny ústní a při bolestech hltanu (stomatologika); oční kapky nebo oční mast s dezinfekčním účinkem, (...)

II. Obvazový a jiný zdravotnický materiál

- gáza hydrofilní skládaná kompresy sterilní, různé rozměry; náplast na cívce, různé rozměry; rychloobvaz na rány, různé rozměry; obinadlo elastické, různé rozměry; obvaz sterilní, různé rozměry; obinadlo škrťící pryžové (60 x 1250 mm); šátek trojčipý; vata obvazová a buničitá; teploměr lékařský; rouška resuscitační; pinzeta anatomická (...)

III. Různé

- nůžky; zavírací špendlíky, různé velikosti; záznamník s tužkou; svítilna/baterka, včetně zdroje

⁵⁸ VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 52-55.

⁵⁹ KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Žádost o povolení pokusného ověřování*. [online]. 2010 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: www.toulcuvdvur.cz/download/2014/Přílohy_opravované.doc

do provozu klasických MŠ. Z pohledů zřizovatelů LMŠ byl důležitý výsledek, neboť jejich již „zaběhlé“ a fungující organizace, by mohly po úspěšném ověření usilovat o změnu zákonů a zapsání do rejstříku škol a školských zařízení. V případě pozitivního výsledku by bylo možné zahájit legislativní proces, který by směřoval k novelizaci právních předpisů tak, aby mohlo dojít k integraci LMŠ do provozu klasických MŠ.⁶⁰

LMŠ Lesníček je lesní třída MŠ Semínko, která sídlí v areálu Toulcova dvora a pro pokusné ověřování nebyl vybrána náhodou. Již od jejího otevření v roce 2004 se MŠ Semínko zaměřuje na ekologickou a environmentální výchovu a je spojena se jménem známé osobnosti v této oblasti s p. Emílií Strejčkovou.

LMŠ Lesníček měla v době vyhlášení pokusného ověřování 15 dětí a jako zázemí ji sloužila maringotka či měla možnost využívat úkrytu, které nabízel celý areál Toulcova dvora. LMŠ Lesníček zahájila pokusné ověřování v září 2010 a ukončeno bylo v srpnu 2012. Po tyto dva roky pracovali pedagogové s vlastním třídním vzdělávacím programem (dále jen „TVP“), využívali ke stravování prostory „mateřské“ MŠ a provoz byl pouze polodenní. Věkové rozpětí dětí bylo od 3 do 7 let. Projekt byl finančně podpořen Magistrátem hlavního města Prahy, Ministerstvem životního prostředí a německou nadací pro životní prostředí. Další nezbytné prostředky hradili rodiče, vzhledem k nízkým nákladům na provoz, nebylo nutné čerpat žádné prostředky ze strany státu. Pokusné ověřování sledoval Výzkumný ústav pedagogický Praha.⁶¹

Výsledek výzkumu byl vyhlášen prostřednictvím Závěrečné zprávy MŠMT, která zhodnotila pozitiva a negativa této lesní třídy.

Mezi pozitiva bylo uvedeno, že děti jsou připravovány stejně jako děti z klasických MŠ, tj. že úroveň jejich školní připravenosti je srovnatelná, dále bylo důležité potvrdit, že i ve venkovním prostředí lze naplňovat pomocí vlastního TVP vycházejícího z ŠVP PV „mateřské“ MŠ, který je v souladu s RVP PV, a to tak, aby nebyly vynechány žádné kompetence. Potvrdily se i výsledky předchozích světových výzkumů, že děti z LMŠ si pobytem venku zvyšují odolnost vůči nemocem, tedy posilují obranyschopnost a imunitu a jsou méně nemocné. V průběhu pokusného ověřování nedošlo k žádnému úrazu, důvodem byly dostatečné bezpečnostní pravidla, které v LMŠ běžně fungují, ale také postupné zlepšování hrubé motoriky dětí, což je dáno pohybem v náročnějším terénu, zdolávání náročnějších

---

⁶⁰ Blíže viz TĚTHALOVÁ, Marie. Děti z lesních klubů jsou venku za každého počasí. *Informatorium: časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. Praha: Portál, s.r.o., 2012, XIX., č. 2, s. 22-24.

⁶¹ *Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. 2010, s. 9-13. [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2010-8>

překážek a celkové zlepšení obratnosti. U rodičů během těchto dvou let vzrostl zájem o tento způsob alternativního předškolního vzdělávání do té míry, že by bylo možné otevřít a také i dostatečně naplnit další lesní třídu.

Negativa, která z ověřování vyplynula, se týkala především krátké provozní doby LMŠ, která nevyhovuje všem rodičům, kteří by o LMŠ měli zájem a také, na úkor krátké provozní doby, byla pro většinu rodičů nepřijatelná a dlouhodobě neudržitelná výše školného, která činila za školní rok 67 000 Kč, do těchto nákladů by bylo nutno započítat i náklady na outdoorové oblečení, které většina rodičů dětí nevlastní. Poslední nevýhoda je, jak už jsem několikrát zmiňovala, otázka hygienických předpisů, neboť LMŠ svou povahou nemohou vyhovovat zákonu o OVZ konkrétně § 7.⁶²

MŠMT v podstatě provoz lesní třídy schválilo a přijalo, podpořilo vznik dalších lesních tříd, neboť se tak snížil přetlak dětí, který je po více let konstantní a neudržitelný, nicméně vytklo výše zmíněné a dále konstatovalo, že finančně lze tuto lesní třídu dotovat tak, že děti, které ji budou navštěvovat, se budou počítat do počtu dětí navštěvující MŠ Semínko. Prohlášení MŠMT tedy není příliš uspokojivé pro samostatné LMŠ, a v podstatě ze zprávy nevyplývá žádná větší podpora tomuto způsobu alternativnímu vzdělávání. Na podporu mého tvrzení je nutno říci, že od roku 2012 se žádné uspokojivé legislativní věci v této záležitosti neodehrály, a ačkoliv LMŠ fungují a ve velkém počtu v ČR narůstají, stále zůstávají v jakémisi legislativním vakuu. Důkazem toho je blížící se přijetí nového zákona, kterým dali zákonodárci vzniknout tzv. dětské skupiny, které budou jinou možností ke klasickým MŠ, nicméně ani v jejich případě není možné, aby do nich mohly spadat LMŠ, neboť i u těchto dětských skupin bude například vyžadováno dodržování § 7 odst. 1 zákona o OVZ, jehož dodržení není v možnostech LMŠ.⁶³

Jiskřičkou naděje pro LMŠ tak zůstává roční výjimka, kterou zákonodárci do zákona o dětských skupinách zakotvil, která dává prostor k diskuzi, co s LMŠ v budoucnu a také možnost neschválení zákona v Senátu.

---

⁶² Dlouho očekávaný závěr MŠMT k ověřování lesní MŠ otevírá nové možnosti. *Asociace lesních MŠ* [online]. 2013 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.lesnims.cz/aktuality/dlouho-ocekavany-zaver-msmt-k-overovani-lesni-ms-otevira-nove-moznosti>

⁶³ Viz například str. 66 návrhu Věcného záměru zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13503/zamer_zakona.pdf

B. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE SAMOSTATNÉ LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY NA PASECE

Teoretické poznatky z předchozí části vyústí v jejich praktické ověření a použití na vybrané samostatné LMŠ Na Pasece, jejíž zakládání a téměř dvouletý provoz jsem mohla pozorovat. Praktická část bude popisovat úskalí zakládání a fungování jedné LMŠ, jejíž konec zůstává otevřený v rámci poslední kapitoly týkající se vizí a budoucích alternativ.

5.1 Charakteristika lesní mateřské školy Na Pasece

Na Pasece je samostatná LMŠ, která sama sebe označuje jako rodinný klub, který je inspirovaný LMŠ. Na Pasece má právní formu občanského sdružení, podle současného právního řádu se v souvislosti s novou právní úpravou občanského práva od 1. 1. 2014 jedná o spolek.⁶⁴ Na Pasece je zřizována jako LMŠ s celodenním provozem, který probíhá od pondělí do pátku v rozmezí od 6:45 do 16 hodin, přičemž umožňuje dětem i polodenní pobyty, které jsou od 6:45 do 12 hodin. LMŠ vychází vstříc i rodičům, které mají o tuto alternativu zájem jako doplnění ke klasické MŠ a umožňuje jim jejich děti do LMŠ umisťovat nepravidelně, ať už je důvodem pro tuto nepravidelnost nedostatek financí nebo obavy z přijetí nového způsobu vzdělávání a výchovy dítětem. Výhodou LMŠ je její celoroční provoz, tedy i v období letních prázdnin, kdy ostatní klasické MŠ provoz přerušují.

Na Pasece sídlí v místní části Zlína, Velíkové, která je ovšem dobře obsluhována autobusy MHD. I přesto umožňuje LMŠ rodičům, aby své děti předali do rukou pedagogů v určenou dobu na zastávce MHD v centru Zlína, kde si je i po ukončení provozu mohou rodiče vyzvedávat.

LMŠ Na Pasece funguje bez přerušení od září 2012 do současnosti.

5.2 Pedagogická koncepce

Na Pasece je členem Asociace LMŠ, která se zavázala, že její členové budou poskytovat vzdělání v souladu s platným kurikulem pro předškolní vzdělávání, tudíž i LMŠ Na Pasece při svém plánování vychází z RVP PV. Na tvorbě týdenních plánů se podílí všechny pedagožky, nicméně tvorba ŠVP a jako jednotného dokumentu zatím v psané podobě chybí.

---

⁶⁴ Srovnej viz Kapitola 3.1

Základním východiskem pro práci s dětmi v LMŠ Na Pasece, ovšem mimo obecnou koncepci LMŠ, je myšlenka manželů Kopřivových, tj. Respektovat a být respektován, kterou shrnuli do své knihy a dále se zaměřili na její šíření pomocí různých seminářů a kurzů organizovaných jimi samými a dalšími autory knihy.⁶⁵

Kurzem prošly všechny zakladatelky LMŠ a jeho hlavní výhodu vidí ve „fér“ přístupu k dětem, který není násilný. Nepoužívá zákazy a příkazy, volí cestu demokracie a volného rozhodování dětí. Tímto se pedagožky snaží o vedení k samostatnosti dětí, k jejich samostatnému rozhodování a současně nesení odpovědnosti za toto rozhodnutí. Respektování dětí dospělými je stejně tak důležité, jako respekt dětí k dospělými a mezi sebou samotnými. Tato koncepce učí děti lepší komunikaci mezi nimi a vede k řešení problémů a konfliktů slovně bez účasti pedagoga.

Respekt k druhým, a tedy i k dětem, je veden základními dvěma pravidly:

- a) *Chovat se k nim tak, aby to nezraňovalo jejich lidskou důstojnost. Základním vodítkem při tom je nedovolit si k nim nic, co nechceme, aby si oni dovolili k nám.*
- b) *Přijmout fakt, že se od nás mohou lišit – mají jiný vkus, chutná jim jiné jídlo, mají jiné názory, jiné náboženství, jiné nadání, jiný učební styl než máme my, a liší se ještě v mnoha jiných věcech, aniž by byli lepší nebo horší než my. Jsou prostě jiní, a to přesto, že jako lidstvo tvoříme stejný druh a máme tytéž základní lidské potřeby.*

*Respektovat druhé naprosto neznamená vycházet jim ve všem vstříc, nic od nich nežádat nebo si nechat všechno libit.*⁶⁶

5.3 Založení a vznik lesní mateřské školy Na Pasece

Myšlenka založit LMŠ ve Zlíně vzešla od dvou zakládajících členek Bc. Marie Blechové a Bc. Kateřiny Hrubé, které hledaly možnosti rozvinutí lesní pedagogiky i v místech svého bydliště. Přes internetové stránky Asociace LMŠ se zkontaktovaly s dalšími dvěma zakladatelkami Bc. Lucií Ištvánkovou a Mgr. Lenkou Křížkovou (dále jen „zakladatelky LMŠ“), jejichž hlavní důvod pro založení LMŠ bylo umístění vlastních dětí do MŠ, která sdílí jejich názory a současně jim byla blízká koncepce LMŠ. Po osobním setkání v květnu 2012 záhy dohodly možnosti spolupráce. Jak mi zakladatelky LMŠ potvrdily, pro založení LMŠ si vybraly druhý nejjednodušší způsob, který byl a stále zůstává, a to formou občanského

---

⁶⁵ Více informací lze nalézt na jejich internetových stránkách, dostupné z: <http://www.respektovani.com/index.php?obsah=1>

⁶⁶ KOPŘIVA, Pavel et al. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008, s. 14-15.

sdužení.⁶⁷ Samozřejmě došlo i na myšlenku oslovit klasickou MŠ, v rámci níž by bylo možné založit lesní třídu. V této době ale ještě LMŠ nebyly takovým fenoménem jako dnes, že se nakonec zakladatelky LMŠ rozhodly vydat náročnější cestou samostatné LMŠ.

Po vypracování stanov zažádaly o registraci občanského sdružení na Ministerstvo vnitra ČR. Na následné ustavující členské schůzi si zvolily předsedkyni a místopředsedkyni sdružení a v relativně krátkém časovém úseku od založení vzniklo již 24. 8. 2012 Občanské sdružení Na Pasece.

V době od založení do vzniku se zakladatelky LMŠ snažily získat, co nejvíce informací o provozu jiných LMŠ v blízkém okolí, proto navštívily LMŠ v Rožnově pod Radhoštěm a LMŠ v Uherském Hradišti.

V té samé době bylo nutné informovat veřejnost o nově vznikající LMŠ. Jako formu propagace zakladatelky LMŠ zvolily distribuci letáků, které osobně roznášely v předem vytipovaných lokalitách, které navštěvuje jejich cílová skupina, tedy mladé maminky s dětmi, kterými byly například prodejny zdravé výživy, kavárny pro rodiče s dětmi, ordinace dětských lékařů. Dále umístily tyto letáky do místních novin, konkrétně do Zlínského magazínu a založily i jednoduché internetové stránky.

Paradoxně největší problém, kterému čelí na počátku většina samostatných LMŠ, a to je zázemí, nemusela tato LMŠ řešit, neboť zakladatelky LMŠ jsou skautky a pro provoz LMŠ si vybraly zázemí skautské klubovny v okrajové části Zlína-Paseky. Jednalo se o klasický zděný domek s jednou místností pro provoz LMŠ, menší kuchyňkou a sociálním zařízením včetně vodovodů s pitnou vodou a klasickým splachovacím WC. Se skauty bylo nutné pouze sladit provoz zařízení a přizpůsobit prostory pro odpočinek dětí a pro stravování.

Prakticky hned za klubovnou se nacházel prostor pro ranní komunitní kruh v podobě menší zahrádky, ze které vedla cesta do lesa.

Jelikož kuchyňka klubovny nesplňovala hygienické normy pro přípravu jídel a ani pro to nebyla dostatečně vybavená, bylo nutné zajistit stravování v MŠ dovozem. Na výběr měly několik externích dodavatelů, ale nakonec se podle kritérií jako bylo cenová přijatelnost, kvalita jídla, také skladba jídla, rozvoz do LMŠ rozhodly pro místní zdravou restauraci.

Poslední základní podmínka pro založení a potažmo i fungování LMŠ, a to pedagogický personál je nemusela zatěžovat, neboť zakladatelky LMŠ se samozřejmě staly zároveň pedagožkami. Nicméně i zde nejsou všechny kvalifikované pro práci s dětmi předškolního věku. Nutno ovšem dodat, že mají pedagogické vzdělání v jiné oblasti, a také že si dálkovou

---

⁶⁷ Srovnej viz Kapitola 3.1

formou příslušnou kvalifikaci doplňují. Přínosem jistě je i to, že všechny za dobu od vzniku LMŠ absolvovaly kurz Respektovat a být respektován, jehož myšlenku ve své LMŠ sdílí a uplatňují.

28. 8. 2012 proběhla v prostorách LMŠ první informační schůzka, které se účastnilo asi 12 rodičů, kteří projevíli zájem o tuto formu vzdělávání, ale do LMŠ se nakonec k 1. 9. 2012 přihlásily pouze čtyři děti.

5.4 Fungování lesní mateřské školy Na Pasece aneb vývoj v posledních dvou letech

LMŠ Na Pasece tedy začala svůj provoz k 1. 9. 2012, kdy z důvodů malého zájmu byla nucena poskytovat své vzdělávací služby jen ve vybrané dny, tj. v pondělí a v úterý ovšem formou celodenního provozu. Výhodou bylo zcela jistě bezplatné využívání zázemí, které nezhoršovalo dosavadní nenávratnost investice. Do ledna 2013 se počet dětí rozšířil na 6 dětí, ale bohužel začaly komplikace v okolí LMŠ. V okolí LMŠ byly povoleny stavební úpravy a od jara 2013 se zde začaly budovat rodinné domy a jiné objekty, které zcela narušily poklidný ráz této okrajové části Zlína a způsobily také odříznutí přístupu do lesa a začaly značně omezovat bezstarostný chod LMŠ. Proto bylo nutné začít řešit změnu lokality.

Od nového školního roku tj. od září 2013 až dosud a s novým počtem dětí, kterých bylo asi 18, sídlí LMŠ v nových nájemních prostorách zděného rodinného domu na Velíkové.

Provoz LMŠ je nyní v nových prostorách celodenní a celotýdenní.

„Třídou“ LMŠ je les, který se nachází asi 1 minutu chůze od zázemí, nicméně dům jim slouží, stejně jako většině LMŠ pouze jako prostor k úkrytu a také jako místo k odpočinku dětí po obědě. Kolem domu se nachází menší zahrádka, kde je zařízení pro děti jako například pískoviště, tabule, přístřešek, kde se děti stravují a také zde děti chovají drobná zvířátka a podílí se tak na starosti o ně.

Zázemí LMŠ je v rámci ostatních LMŠ nadstandardní, neboť jsou napojeny na vodovod a kanalizaci, takže disponují pitnou vodou z vodovodu a klasickým splachovacím WC. Odpočinek dětí probíhá na matracích a vlastních spacácích, které se každý den větrají a ukládají v LMŠ.

V souvislosti se změnou zázemí došlo k problémům s dodavatelem jídla, který nebyl ochoten jídlo do této lokality dovážet, a pokud ano, tak za jistou finanční kompenzaci. LMŠ nezbývalo nic jiného než dodavatele změnit. Bohužel nabídky rozvozu pro tuto lokalitu byly omezené, a ty které by vyhovovaly cenově i kvalitou, nesplňovaly specifické stravovací potřeby dětí, které se v LMŠ objevují jako například bezpečná strava. Základem byly samozřejmě

potřeby rodičů, takže v současné době LMŠ spolupracuje s jediným externím dodavatelem, který jim byl ochoten stravování zajišťovat. Výše stravného je sice téměř nezměněná, nicméně s kvalitou stravy v současnosti LMŠ není spokojená. Řešením je pouze zvýšení ceny stravného a zvolení tak kvalitnější stravy od jiné společnosti, neboť za současných hygienických předpisů si LMŠ nemůže v tamním zařízení připravovat jídlo vlastní. Otázka výše stravného a změny dodavatele však vypadá v blízké budoucnosti jako nutnost. Záležet bude ovšem na rozhodnutí rodičů. Rodiče by uvítali kvalitnější jídlo, ale zvýšení ceny za stravu momentálně nejsou ochotni přijmout.

Neočekávaným problémem se stal úbytek dětí, jejichž počet v lednu 2014 klesl téměř na polovinu. Důvodem bylo zimní období, které odradilo rodiče od posílání dětí do LMŠ. Rodiče, kteří nebyli zcela ztotožnění s myšlenkou LMŠ, přestali děti do LMŠ posílat a využívali zcela služeb klasických MŠ. Pro LMŠ bylo toto období krizové a finančně ztrátové. Zakladatelky LMŠ hodnotí toto období jako nejtěžší okamžik v celém dosavadním fungování LMŠ.

V současnosti navštěvuje LMŠ od března 2014 asi 20 dětí a prognózy na naplněnost LMŠ v novém školním roce jsou příznivé. Ačkoliv mnoho dětí odejde do klasických LMŠ nebo do základních škol, rodiče už teď přihlašují jejich mladší sourozence. Odhadovaný počet dětí by v září 2014 měl zůstat stejný, což je pro úspěšné pokračování LMŠ klíčové.

5.5 Organizace a pravidla v lesní mateřské škole Na Pasece

5.5.1 Režim dne

LMŠ zajišťuje provoz od 6:45, přičemž, jak už jsem zmiňovala výše, je možné děti předat do rukou pedagogů v centru města, kteří je dopraví prostřednictvím MHD do LMŠ a nebo je možné děti předávat přímo v zázemí LMŠ. Vše se děje do 8:15, kdy začíná pedagogická činnost společným uvítacím rituálem, který má podobu přivítání se skřítkem,⁶⁸ který děti doprovází na jejich poznávání přírodou. Dále se děti dovědí, co budou celý den dělat a bezprostředně po dalších možných aktivitách jako je společná písnička nebo kratší pohybová hra, již děti vyráží do lesa. Do 11 hodin zde probíhají venkovní aktivity, jejichž náplní je jak řízená činnost, tak i volná hra dětí, přičemž pedagogové spontánně reagují na momentální zájem dětí a v souladu s koncepcí Respektovat a být respektován dávají prostor dítěti k výběru, zda se dané aktivity zúčastní nebo nikoli. Po této době nastává přesouvání do zázemí LMŠ na oběd a zde také ve 12 hodin končí polodenní docházka dětí. Děti s celodenní docházkou pak

---

⁶⁸ Srovnání viz Kapitola 1.1 a tzv. Skogsmulle

pokračují obědem, po kterém nastane odpočinek na matracích a ve vlastních spacácích doprovázen četbou pohádky. Po odpoledním odpočinku a po svačině následuje volná hra v zázemí a ve venkovních prostorách LMŠ. LMŠ ukončuje svůj provoz v 16 hodin a některé děti oběd využívají možnost dopravy do centra Zlína ke svým rodičům. Jak je zde doloženo, provoz této LMŠ se příliš neliší od provozu v klasických MŠ, pouze tedy s tím rozdílem, že řízená činnost zde probíhá ve venkovním prostředí.

5.5.2 Pravidla pro bezpečný pobyt dětí

LMŠ se samozřejmě při svém provozu snaží, aby se vše obešlo bez úrazů. Pro zajištění bezpečného pohybu dětí venku, ale také bezproblémového průběhu dne využívá LMŠ tyto dva prvky.

Jednak se o děti stará pedagogický, proškolený a zkušený personál, ale dále také často LMŠ využívá praktikantek z různých pedagogických oborů, které slouží jako asistentky pedagogů. Doporučenou skupinu 15 dětí, v našem případě až 20, doprovází minimálně dva pedagogové a minimálně jedna praktikantka-asistentka pedagoga.

Dále LMŠ vypracovala a částečně i převzala obecná pravidla chování a bezpečnosti, která ještě individuálně a dle potřeby upřesňují nebo obměňují. Jsou jimi:

- Zůstat na dohled či doslech pedagogického doprovodu, na signál (zvoneček) přijít na místo schůzky.
- Je – li dítě voláno jménem, vždy odpoví.
- Při cestě lesem děti čekají na domluvených místech (křižovatka cest, turistická značka, označeného stromu,...).
- Neodcházet s lidmi, které v lese potkáme (ani se známými).
- Chtějí-li děti v lese něco ochutnat, poradí se nejprve s pedagogem.
- Nové věci zkoumáme pomocí klacíku.
- Větve nosíme tak, abychom neohrozili ostatní. Šermování s klacíky je možné pouze v případě, že obě strany souhlasí a že se dodržuje základní bezpečnost.
- Udržujeme klidnou atmosféru prostředí.
- Chováme se v lese ohleduplně k rostlinám i živočichům a jejich prostředí (živé větve necháme růst, apod.).
- Odpadky odnášíme s sebou.
- Každá věc v zázemí klubu má své místo, kam ji po skončení práce nebo hry vracíme.

- Při práci s nožem apod. děti sedí a dohlíží na ně dospělý.
- Při jídle sedíme.
- Sladkosti a hračky (napodobující zbraně) necháváme doma.
- Chováme se k sobě s respektem (respektujeme přání druhých, před připojením ke hře se zeptáme, nebereme si vzájemně věci)
- Konflikty řešíme slovně (učíme se vyjadřovat své pocity), nenásilně s úctou k druhému.⁶⁹

5.5.3 Pravidla pro bezstarostný pobyt dětí

Pro bezstarostný pohyb dětí v přírodě LMŠ Na Pasece doporučuje, aby děti měly batoh, buď nepromokavý, nebo pláštěnku uvnitř. V něm dále pití, karimatku na sezení, která má mít čtvercový tvar, jak již bylo zmíněno pro lepší skladnost a jednoduchost složení a také náhradní rukavice pro zimní období, dále je nutné mít ve své skříňce v šatně náhradní oblečení, přezůvky a pro spaní určený spacák.

V souladu s heslem, že neexistuje špatné počasí, pouze špatné počasí, LMŠ také na svých internetových stránkách doporučuje rodičům jak pořídit kvalitní oblečení, nicméně uvádí, že není nutné obměňovat celý šatník a dává doporučení, jak a kde nakoupit i levnější. Základem je samozřejmě vrstvení oblečení, přičemž zdůrazňují, že je také nutné chránit tzv. přechodové oblasti, tzn. mezi bundou a rukavicemi a mezi kalhotami a botami například různými přetahovacími gumičkami na oblečení.⁷⁰

Pedagogové s sebou nosí vždy lékárníčku, mobilní telefon s kontaktem na rodiče dětí, ručník, pitnou vodu.

5.5.4 Spolupráce s rodiči

Zcela klíčová pro správné a plynulé fungování LMŠ je spolupráce s rodiči. Nejde pouze o to, že oni jsou prakticky jediným finančním zdrojem pro LMŠ vůbec, ale také, že bez jejich zájmu a pozitivních ohlasů by LMŠ nemohla vzniknout, fungovat a ani se dále rozvíjet. Každodenní kontakt s rodiči je pro LMŠ Na Pasece základ. Bezprostředně při předávání dětí si pedagogové a rodiče dítěte vyměňují zkušenosti a poznatky z uplynulého dne. Dále minimálně jednou měsíčně uveřejňuje LMŠ na svých internetových stránkách v sekci Kronika fotografie a články z probíhajících akcí a činností dětí, takže rodiče mohou přesně vidět, jak

⁶⁹ Pravidla chování a bezpečnosti. *Na Pasece* [online]. 2012 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://napasece.net/node/16>

⁷⁰ Oblečení: Aneb „neexistuje špatné počasí, pouze špatné oblečení“. *Na Pasece* [online]. 2012 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://napasece.net/node/18>

daný týdenní program probíhal. Dále LMŠ umožňuje rodičům, po předchozí domluvě nebo i v rámci adaptačního období účastnit se celodenního programu. Jedenkrát za čtvrt roku pak v LMŠ probíhají rodičovské schůzky. Spokojenost rodičů je pak kontrolována formou dotazníků, které slouží i jako podklady pro výzkumné práce praktikantek. Rodiče ale i veřejnost se mohou vyjadřovat nejen k chodu LMŠ ale i k chodu celého občanského sdružení na pravidelně se konajících valných hromadách.

Další možnosti zapojení rodičů však záleží na jejich vlastní aktivitě.

5.6 Budoucnost Občanského sdružení Na Pasece

Občanské sdružení Na Pasece se snaží udržet a rozvíjet činnost LMŠ tak, aby se mohla stát adekvátní náhradou kterékoli jiné klasické MŠ, aniž by ji rodiče využívali pouze k doplnění vzdělávání dětí v klasických MŠ. K tomu slouží četné aktivity pořádané v nových prostorách LMŠ tak, aby byla využita jejich kapacita i během víkendu, kdy provoz LMŠ neběží. V těchto činnostech vidí zakladatelky LMŠ budoucnost, neboť už teď jim pomáhají propagovat lesní pedagogiku, nebo alespoň vizi trávení většiny volného času venku.

Občanské sdružení využívá prostory LMŠ k vzniku a posílení komunity sdílející společný zájem o ekologii. Aktivity, které v zázemí LMŠ probíhají, a v budoucnu by měly probíhat častěji, jsou mimo samotnou LMŠ, pravidelné páteční dopoledne maminek s dětmi, které funguje paralelně s LMŠ a využívá tak dočasné nepřítomnosti dětí, a jehož záměrem je trávit společný program ve venkovním prostranství.

Další plánovanou ale už téměř obsazenou činností je organizace příměstských táborů pro děti, které budou taktéž fungovat souběžně s provozem LMŠ.

Občanské sdružení dále pořádá akce pro jeho členy minimálně jednou za čtvrt roku, dále se ale zajímá o pořádání akcí i pro širší veřejnost, kterou byla například v červnu 2013 Lesní olympiáda. Úspěchem byla i víkendová instalace interaktivní výstavy Poznáváme přírodu, kterou navštívilo přes 100 lidí. Dále je LMŠ často zvána na různé akce města, kde se může prezentovat, v poslední době například Farmářské trhy ve Fryštáku nebo prezentace neziskových organizací v rámci festivalu Zlínské jaro. V neposlední řadě toto občanské sdružení organizuje semináře taktéž pro širokou veřejnost, které vede externí lektor na různá témata týkající se dětí nebo lesní pedagogiky.

Současným problémem těchto akcí zůstává nulový nebo minimální zisk. Účelem je tedy stále pouze propagace, to je ovšem věc, kterou je nutno do budoucna změnit.

Od školního roku 2014/2015 by se LMŠ chtěla zaměřit i na otevření zajímavých kroužků pro děti, což by jistě uvítali i občané místní části. Pro tyto kroužky uvažují zakladatelky

LMŠ o přijetí pedagogů-mužů a postupně tak dosahovat nebo se alespoň přibližovat genderové vyváženosti.

LMŠ Na Pasece by chtěla směřovat k zázemí, které více vyhovuje původním záměrům lesní pedagogiky a ráda by tak přesunula své zázemí do jurty nebo hliněného domu.

Zajímavou myšlenkou dále zůstává podpora tzv. domácího vzdělávání, které by měla nahraovat pravidelná setkávání v prostorách LMŠ s příznivci tohoto způsobu alternativního vzdělávání, jejichž začátek je naplánován na září 2014.

Na závěr jen zbývá dodat, že za téměř dvouletým fungováním LMŠ Na Pasece stojí spousta úsilí, práce a odhodlání jít do neprozkoumané oblasti a stát si za svým rozhodnutím, i přesto, že český právní řád těmto čtyřem odvážným ženám a dalším jiným průkopníkům doslova „hází klacky pod nohy“. Důvodem, proč budou i nadále pokračovat ve své práci je, podle jejich slov, hřejivý pocit z dobře odvedené práce, sledování pokroku dětí od respektu k sobě samým až po respekt k ostatním a ocenění, kterým snad bude i tato práce, že to má smysl.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo ověřit teoretické znalosti, které jsem získala při studování literatury dostupné k danému tématu a aplikovat je na konkrétní případ založení a fungování LMŠ, přičemž jsem si mohla potvrdit náročnost samotného procesu zakládání.

Při zpracování teoretické části jsem vycházela z dostupné literatury, která byla ovšem pouze staršího vydání, a tak jsem podle očekávání čerpala informace z četných internetových zdrojů jako například z oficiálních internetových stránek Asociace LMŠ, ale také jsme se pokoušela, v případě odkazu na zahraniční zdroj, vždy vycházet z originálního dokumentu. Toto stálo velké úsilí především při zpracování historické části, ale také jsem tento přístup ocenila při začlenění Grafu č. 1, jehož výklad byl v mnohých českých dokumentech chybně přeložen. Obtíže mi také zprvu působila orientace v zákonech, nicméně poté se mi již podařilo toto překonat.

Výsledek, který byl při zpracování praktické práce dosažen, je zřejmý. Proces zakládání a fungování LMŠ naráží na nedostatky v právní úpravě do té míry, že je prakticky nemožné porovnávat zakládání a fungování LMŠ s klasickými MŠ. Hlavní nedostatky jsou finanční náklady na provoz, které jsou sice nízké, nicméně bez pomoci rodičů nemůže LMŠ v našich podmínkách dlouhodobě fungovat, pokud ano, jak dokládám v případové studii, pak ziskovost tohoto „projektu“ je téměř nulová a závisí na přízni rodičů mnohem více než, kterákoli jiná klasická MŠ.

Případová studie též ukázala, že LMŠ musí mimo svou instituci také pečovat o komunitu, která se kolem ní tvoří, protože bez ní by nebyly schopné fungovat, ať už z důvodů finančních, ale také z důvodů organizačních nebo třeba i materiálních.

V návaznosti na to je z praktické části zřejmé, že vynaložené úsilí zakladatelů LMŠ a dalších eventuálních přístupujících členů není adekvátně ohodnoceno, a to zejména proto, že trátí na příspěvcích od státu, které by mohly, v případě zápisu do rejstříku škol a školských zařízení dostávat stejně jako klasické MŠ.

Dále je z práce zřejmé, že LMŠ pomáhá místní části, ve které sídlí, s rozvojem kulturního života, ať už se jedná o pořádání akcí pro děti nebo i pořádání seminářů pro dospělé. Nutno ovšem opět podotknout, že peníze, které vyberou, jdou na pokrytí nákladů na dané akci.

Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že ačkoliv se LMŠ, které jsou členy Asociace LMŠ, zavázaly k poskytování vzdělávání v souladu s předškolním kurikulem, v praxi může být jejich činnost různá a nedokonalá. K zajištění nápravy by pomohl systém kontroly ze strany státního úřadu, to by bylo ale nutné podmínit opět registrem do rejstříku škol a školských zařízení.

Celý stav legislativní nouze se právě v polovině června zhoršil, když Poslaneckou sněmovnou prošel zákon o dětských skupinách, který zvýhodňuje tuto možnost péče o předškolní děti před LMŠ. Otázkou tedy zůstává, zda v brzké době dojde k novelizaci zákonů nutných pro zrovnoprávnění LMŠ s klasickými MŠ, nebo zda - li LMŠ svůj dlouhý boj vzdají a budou dále fungovat, co by instituce předškolního vzdělávání, které „přežívají“ jen z příspěvků rodičů a širší veřejnosti, a které těží z přeplněnosti klasických MŠ. Přičemž právě v této době by měly prostor, aby ukázaly své místo mezi ostatními alternativními MŠ a zároveň si ho podržely do příštích let.

Na závěr lze jen shrnout, že praktická část mé bakalářské práce je zaměřena na problematické otázky, které vplynuly z teoretické části, a které by se mohly stát vodítkem pro budoucí zakladatele lesních mateřských škol.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CACH, Josef. *Reformní (alternativní) pedagogika: výzva k nápravě společnosti*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2002. 52 s. ISBN 80-7194-486-6.

Člověk příroda = udržitelnost?: texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti. Praha: Zelený kruh, 2009, 100 s. ISBN 978-80-903968-5-2.

FRÖBEL, Friedrich. *O výchově člověka*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. 185 s.

KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Lesní a venkovní pedagogika: příručka k projektu Alma Mater Studiorum*. Praha: UK v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. 52 s. ISBN 978-80-7290-451-8.

KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Orbis Sensualium Pictus Quadrilinguis*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1959.

KOPŘIVA, Pavel et al. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0.

KUBCOVÁ, Šárka. Eduard Štorch jako inspirátor. *Informatorium: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. Portál s.r.o., 2006, XIII., č. 7. 32 s. ISSN 1210-7506.

PETÁKOVÁ, Zdeňka, ed. a BAUEROVÁ, Alena, ed. *Odkaz Emilie Strejčkové: sborník*. Vyd. 1. Praha: Česká geologická služba, 2013. 118 s. ISBN 978-80-7075-803-8.

RÝDL, Karel a ŠMELOVÁ, Eva. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 222 s. ISBN 978-80-244-3033-1.

ŠTORCH, Eduard. *Dětská farma: eubiotická reforma školy*. V Praze: Dědictví Komenského, 1929. 177 s.

TĚTHALOVÁ, Marie. Děti z lesních klubů jsou venku za každého počasí. *Informatorium: časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. Praha: Portál, s.r.o., 2012, XIX., č. 2. 33 s. ISSN 1210-7506.

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 80-7212-537-1. 71 s.

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. aktualizované vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-537-1. 51 s.

Internetové zdroje:

Internetové stránky *Asociace lesních MŠ*, www.lesnims.cz

Internetové stránky *Na Pasece*, www.napasece.net

Lesní mateřské školy. *Mezi stromy: lesnicko-dřevařský vzdělávací portál* [online]. 2007 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-ve-svete/lesni-materske-skoly>.

NO Limits [online]. 2012 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.nolimits-os.cz/lkm/formulare-ke-stazeni/>.

Věcný záměr zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů [online]. 2014 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13503/zamer_zakona.pdf.

Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [online]. 2010, 80 s.[cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2010-8>.

Výkonová data o školách a školských zařízeních – 2003/04–2013/14: Údaje o počtech škol, tříd, žáků, nově přijatých, absolventech a další. *MŠMT* [online]. 2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vykonova-data-o-skolach-a-skolskych-zarizenich-2003-04-2013>.

Zahraníční internetové zdroje:

Gründung des Waldkindergarten Flensburg. *Waldkindergarten* [online]. 2012 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.waldkindergarten.de/index.php?page=gruendung>.

HÄFNER, Peter. *Natur- und Waldkindergärten in Deutschland - eine Alternative zum Regelkindergarten in der vorschulischen Erziehung*. Bürgstadt, 2002. 206 s. Dostupné z: http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/3135/1/Doktorarbeit_Peter_Haefner.pdf.
Disertace. Universität Heildelberg.

Health benefits to children from contact with the outdoors & nature [online]. 2012 [cit. 2014-05-11]. Dostupné na: <http://www.childrenandnature.org/downloads/C&NNHealthBenefits2012.pdf>.

Reggio Emilia. *Historical Foundations of Early Childhood Education* [online]. 2010 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://earlychildhoodhistory.weebly.com/reggio-emila.html>.

Reorientation of teacher education towards sustainability through theory and practice: Proceedings of the 10th international JTEFS/ BBCC conference Sustainable development. Culture. Education. [online]. Ulla Härkönen. Joensuu: University of Eastern Finland, 2013, 548 s. [cit. 2014-05-11]. ISBN 978-952-61-1112-4. Dostupné z: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1112-4/.

The Nursery School. *Historical Foundations of Early Childhood Education* [online]. 2010 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://earlychildhoodhistory.weebly.com/the-nursery-school.html>.

The Theorists Who Studied the Importance of Playing Outdoors. *Bright Hub Education* [online]. 2012 [cit. 2014-05-27]. Dostupné z: <http://www.brighthubeducation.com/teaching-preschool/107367-theories-on-the-importance-of-outdoor-play/>.

Právní předpisy a ostatní zdroje

RPV PV

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky č. 602/2006 Sb.

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

Vyhláška č. 107/2005 Sb. o školním stravování, ve znění vyhlášky č. 463/2011 Sb.

Vyhláška 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

1. LMŠ	lesní mateřská škola
2. MŠ	mateřská škola
3. Asociace LMŠ	Asociace lesních mateřských škol
4. MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
5. NPV	Národní program vzdělávání
6. RVP	Rámcový vzdělávací program
7. RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
8. ŠVP	Školní vzdělávací program
9. TVP	Třídní vzdělávací program
10. ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Knapová
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Dominika Stolinská, Ph. D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Možnosti inovací v českém předškolním vzdělávání se zaměřením na úskalí zakládání a fungování lesních školek
Název v angličtině:	Possibilities of innovation in the Czech preschool education with a focus on establishing and functioning of the pitfalls of forest kindergarten
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zabývá zakládáním a fungováním lesních mateřských škol. Teoretická část pojednává krátce o historickém vývoji lesních mateřských škol ve světě, ale i na území České republiky. Práce se dále věnuje pedagogické koncepci lesních mateřských škol, vzdělávacím programům a připravenosti dětí k nástupu do mateřské školy. Těžištěm teoretické části práce je problematika zakládání a fungování lesních mateřských škol.</p> <p>Praktická část je koncipovaná jako případová studie samostatné lesní mateřské školy, jejíž zakládání a téměř dvouleté fungování je v práci popisováno. Případová studie je zaměřena na problematické otázky, které vyplynuly z teoretické části, a které by se mohly stát vodítkem pro budoucí zakladatele lesních mateřských škol.</p>
Klíčová slova:	lesní mateřská škola, zakládání, fungování, legislativa České republiky, provoz lesní mateřské školy, historie lesních mateřských škol
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor thesis deals with the creation and operation of the Forest kindergartens. The theoretical part discusses briefly the historical development of forest kindergartens in the world, but also in the Czech Republic. The work also deals with pedagogical concept of forest kindergartens, educational programs and readiness for children entering kindergarten. The focus of the theoretical part of the thesis is the establishment and functioning of forest kindergartens.</p> <p>The practical part is a case study of an independent forest kindergarten whose establishment and functioning I describe. A case study is focused on the issues that emerged from the theoretical part, which could become a guide to future founder forest kindergartens.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Forest kindergarten, establishing, functioning of forest kindergarten, legislation of the Czech Republic, operation of forest kindergarten, history of forest kindergarten
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	49 s.
Jazyk práce:	Český jazyk